

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

—•••••—

Elli dördüncü İqtima

14.6.1338 Çarşamba

—•••••—

Münderecat

	Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	410
2. — Müzakere edilen maddeler	410
1. — İdarei Kura ve nevahi kanun lâ-yihası ve Dahiliye Encümeni mazbatası	410:435

—•••••—

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,40

REİS — Reisisani Rauf Beyefendi

KÂTIPLER : Hakkı Bey (Van), Âtîf Bey (Kayseri)

REİS — Efendim! Celse küşadedildi.
Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Birinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Hiyaneti vataniyeden üç sene küreğe mahkûm Yusuf oğlu Mahmud ve idama mahkûm Bafıralı İlyaoğlu Sava haklarında Adliye Vekâletinden mevrut evraki hükmiye Adliye Encümenine havale, Bafıralı Talât Efendinin bakıyei müddeti-cezaiyesinin atfına mütaallik Adliye Vekâletinin mütalâasını müş'ir tezkere ruznamei müzakerata alındı.

Emniyeti Umumiye bütçesinin 174 neü faslı müzakere edilerek encümenin teklifi veçhile ve Emniyeti Umumiye bütçesinin yekûnu umumisi yedi yüz yedi bin yedi yüz yirmi beş kuruş olarak kabul edildi. Hakkârî Mebusu Mazhar Müfid Beyin, Zonguldak memurini maaşatı zamaimi hakkındaki Kanunun ilgasına dair teklifi Lâyiha Encümenine havale olundu. Jandarma bütçesinin heyeti umumiyesi hakkında müzakere cereyan ederek müzakere kâfi görüldükten sonra teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat Jandarma bütçesinin fasıllarının müzakeresine geçilip 194, 195, 196 neü fasılları aynen kabul ve 197 neü fasıl tayyedildi ve Çarşamba günü içtima olunmak üzere celseye nihayet verildi.

Reisisani
Rauf

Kâtip
Van
Hakkı

Kâtip
Kayseri
Âtîf

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında söz istiyen var mı? Zaptı sabık aynen kabul edildi.

2. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *İdarei kura ve nevahi kanunı lâyhası ve Dahiliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim bugünkü müzakeremiz Nevahi Kanununun müzakeresidir. Encümene havalesi münasebetiyle müzakeresi tehir edilen mavadan başlayacağız. Bugün 45 neü maddenin müzakeresine başlıyoruz.

MADDE 45. — Esnayı intihapta rey puslalarını gasp ve sirkat, teksir ve tedbil veya bunların münderecatını tahrif edenler altı aydan ekal olmamak üzere hapse mahkûm olurlar.

REİS — Bu madde hakkında söz istiyen var mı?

MAZBATA MUHARRİRİ SÜLEYMAN SİRRI B. (Yozgad) — Efendim encümen namına söylüyorum. Encümen bu altı ayı üç aya indirdi. «Üç aydan bir seneye kadar hapsolunur.» şeklinde tadil etti.

REİS — Efendim Encümen Mazbata Muharriri Süleyman Sırrı Bey encümenin teklifi olmak üzere kırk beşinci maddenin fıkraî ahiresindeki «Altı aydan ekal olmamak üzere» fıkrasının «Üç aydan bir seneye kadar hapse mahkûm olurlar» tarzında tadilini teklif ediyorlar. Maddenin bu suretle tadilini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Maddenin bu suretle tadili kabul edilmiştir efendim.

Kırk beşinci maddenin şekli muaddeli:

MADDE 45. — Esnayı intihapta rey puslalarını gasp ve sirkat, teksir ve tedbil veya bunların münderecatını tahrif edenler üç aydan bir seneye kadar hapse mahkûm olurlar.

REİS — Efendim, kabul edilen kırk beşinci madde bu suretle dir.

MADDE 46. — İşbu kanunda beyan olunan efal ve harekâta mütaallik cezalar intihabın tasdik veya feshedilmiş olması nazarı dikkate alınmaksızın hükmolunur. Efali mezkûre teşebbüs derecesinde kaldığı halde cezalar nisf decesine tenzil olunur.

REİS — Bu madde hakkında söz istiyen var mı?

MAZBATA MUHARRİRİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey encümen namına tadelâtımız vardır.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, madem ki, bir cezayı muamelâta istinadettirmiş olacağız, yani intihabın sihat ve ademisihhatini nazarı itibara alacağız. Fakat intihabatta suiistimal olup olmadığını ne ile bileceğiz? Eğer intihabat ref'edilmemiş ise ve intihabatta sirket ve saire olmamışsa bilmem ki, bu gibi şeylere ve suiistimalât vâkı olduğuna ne ile kanaat edeceğiz? Eğer suiistimalât vâkı olmuşsa esasen yapan ceza görür, olmamışsa mesul olamaz. Yani bunu tasrih etmeye lüzum yoktur. Çünkü bu kanunda beyan olunan efal ve harekâta mütaallik cezalar intihabın tasdik veya feshedilmiş olması nazarı dikkate alınması için hükmolunur. Şimdi farz edelim ki, intihabatta yolsuzluk vâkı olmuş ve fakat intihabat da tasdik edilmiş, nasıl olup da faili tecziye edeceğiz? Demek ki, esas muamelei intihabatta yolsuzluk yokmuş, tasdik edilmiş, binaenaleyh yapan ceza görmez. Şayet intihabat feshedilecek olursa tabii yolsuzluk olmuştur. Bundan dolayı feshedilmiştir. Tabiidir ki, failin ceza görmesi lâzımgelir. Kırk beşinci maddede bu cihet musarrıhtır. Binaenaleyh bendenizce bu maddenin tayyî lâzımgelir. Bilmem doğru mudur? (Doğru sadaları)

REİS — Efendim, bu madde hakkında başka söz istiyen var mı?

EMİR PŞ. (Sivas) — Efendim, Halil İbrahim Bey biraderimizin dediği gibi bu maddenin mâna çıkmıyor. «İşbu kanunda beyan olunan efal ve harekâta mütaallik cezalar intihabın tasdik veya feshedilmiş olması nazarı dikkate alınmaksızın hükmolunur.» demek yani dikkat edilmiyerek intihap tasdik olunsu bile bilâhara böyle bir şeyin vukuu ihbar olunur ve bu suretle hak verilirse tasdik nazarı itibara alınmaksızın yine ceza görüyor demek-

tir. Bendeniz öyle anlıyorum. İntihabın tasdikı, feshi mânasını ifade etmez.

REİS — Süleyman Sırrı Bey! Encümenin mütalâası nedir?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Maddenin aynen kalmasını istiyoruz.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Reis Bey söz istiyorum. Maddenin aynen kalması lâzımdır. Fesih de olunabilir, tasdik de olunabilir. İntihap usulüne tamamiyle vâkıf olsak bunun lâğvını istemeyiz. Sebebi fazla dalâvera yapmak için adedi mevcuttan fazla rey verilebilir. O reyler tasnif olunduktan sonra çürük rey atıldığından veyahut suiistimal yaptığından dolayı yapanların ceza görmesi lâzımgelir. Binaenaleyh madde aynen ipka olunursa reyler tasnif olunduktan sonra muameleyi doğrultmak için çürük olanların veya fazla rey verenlerin reyleri atılır. Lâkin onların yapmış oldukları suiistimalât cezasız kalmasını diyerek o ceza tatbik olunur. Binaenaleyh maddenin aynen kalması lâzımdır. (Aynen kalsın, sesleri)

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Nebil Efendi buyurdular ki; meselâ suiistimal yapmış olan kimseler tefrik edilir, binaenaleyh ondan sonra muamelât tasdik edilir. Yani bir taraftan muamelât tasdik edilir. Bir taraftan onlar ceza görür demek istiyor. Beyanatının mânası budur. Halbuki bendeniz diyorum ki, böyle suiistimalât görülüp dururken intihabın tasdik olunması imkânı var mıdır, yok mudur? Yoktur. Yani suiistimalât sabitken intihabın tasdikine imkân yoktur. Şayet böyle intihabat tasdik edilecek olursa intihabat da yolsuz yapılmış demek olur. Zaten yolsuzluk yapıldığından dolayı intihabat feshedilecek olursa fesih bu yolsuzluktan ileri gelmiş demektir. Yolsuz olan bir intihabın tasdikine imkân yoktur diyorlar. Tasdika imkân bulunmadığı, yani yolsuzluk sabit olduğu için bu gibi şeyler fesholunursa, yolsuzluğun sabit olması dolayısıyla tabiidir ki, faili cezasını görür. Binaenaleyh maddenin tayyî lâzımdır.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim bu kanunda unutulmaması icâbeden bir madde varsa zannederim bu maddedir. Zira eğer bu madde konulmamış olsaydı feshedilmek suretiyle - yani feshedilmiş olmak dolayısıyla - intihabata suiistimal karıştırmış olanlar cezdi-

de olmak icâbedecekti. Fakat bu maddenin konulmasıyla gayet derin; inee bir nokta düşünölmüştür. Binaenaleyh maddenin tayyını teklif değil, tahayyöl etmek bile hatadır. (Doğru sesleri)

İSMAIL ŞÜKRÜ Ef.(Karahisarı Sahib) — İntihabata fesat karıştırmak bir cürümdür. Bu cürüm, bazan intihaba tesiri itibariyle intihabın feshini mucibolur, bazan da feshini mucibolmaz. Meselâ bir kısmını Nöbil Efendi arkadaşımız izah buyurdular. Bir kısmını da bendeniz izah edeceğim. Buradaki ceza bundan evvelki maddede müteşebbislere ceza tertibediyor ki doğrudur. Bir cürümün müteşebbisleri de nısıf derecede tecziye ediliyor. Bu kavaidi hukukiyeye pek ziyade muvafıktır. Teşebbüs derecesinde kalan bir fesat nasıl olur da intihabın feshini icâbettirir? Tabii icâbettirmez. Müteşebbis olanlar cürümsüz mü kalsın, intihap fesholunmadı diye? Şu halde intihap fesholunsun olunmasın intihaba fesat karıştıranların müteşebbisleri tecziye olunur. Bu fıkranın bu madde kanuniyede aynen kalması lâzımdır.

REİS — Efendim maddenin tayyını teklif eden Halil İbrahim Bey takririni zaten geri almışlardır. Bundan başka da bir tadil elimizde yoktur. Kırk altıncı maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. 46 ncı madde kabul edilmiştir.

MADDE 47. — Esnayı intihabda vukua gelip işbu kanunda beyan ve tasrih olunmayan ceraim Ceza Kanununun ahkâmına tâbidir.

REİS — Bu madde hakkında söz istiyen var mı efendim? Kırk yedinci madde hakkında söz istiyen yok. Tadil teklifi de yok. Kırk yedinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kırk yedinci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 48. — Mevaddı mütekaddimede beyan olunan ceraim e ait dâvalar, sulh mahkemesinde sulh mahkemesi olmyan mahallerde kaza bidayet mahkemesinde sulh hâkimlerine dair olan kanun mucibince hal ve faslolunur. Bu kabül deavi alâkadar olanların yahut heyeti intihabiyenin şikâyet ve müracaatı üzerine müddeiumumi tarafından ikame olunur.

REİS — Efendim bu madde hakkında söz istiyen var mı?

MAZBATA MUHARRİRİ SÜLEYMAN SİRRI B. (Yozgad) — Efendim encümen bu madde nin bir iki satırında tadilât yaptı. Malûmuâliniz her tarafta hâkimi münferit teşkilâtı vücuda getirildi. Onun için bu teşkilâta göre bu maddede bâzı tadilât icra edeceğiz.

REİS — Okuyorum, o suretle lütfen maddeyi tashih ediniz.

MADDE 48. — Mevaddı mütekaddimede beyan olunan ceraim e ait dâvalar hâkimi münferit tarafından, hâkimi münferit olmyan mahallerde bidayet mahkemesinde Sulh hâkimlerine dair olan kanun mucibince hal ve faslolunur, bu kabül deavi alâkadar olanların yahut heyeti intihabiyenin şikâyet ve müracaatı üzerine müddeiumumi tarafından ikame olunur.

BEHCET B. (Kângırı) — Efendim mahkemelerin şekli her vakit değismek ihtimali vardır Bugün bir hâkimi münferit olan bir mahkemede yarın müçtemi hâkim olmak ihtimali vardır. Bugün Heyeti Celileniz bunu kabul ettiği halde öyle bir mahkeme teessüs edebilir. Bugünkü sulh mahkemesi yarın başka bir mahkemeye inkilâbedebilir. Şu halde mahkemelerin nev'ini göstermekten ziyade burada (falan kanuna tevfiikan rüyet olunur) demek kâfidir. Binaenaleyh bu maddede böyle sulh hâkimleri demeyip filân kanuna tevfiikan demekle iktifa etmekliğimiz lâzımdır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim bu gibi ceraim mahiyeti itibariyle hukuku umumiyedendir. Binaenaleyh şikâyete muallâk bırakmak doğru değildir. Müddeiumumi doğrudan doğruya ikamei dâva eder. Çünkü burada hukuku şahsiye mevzuubahis değildir. Herkes hakkı şahsisinden dolayı müddeiumumiye müracaat edebilir. İntihabata fesat karıştırmak ise hukuku umumiyedendir. Eğer biz burada şikâyete muallâk bırakırsak müddeiumumi mutali olduğu bir suiistimal mürtekipleri aleyhinde ikamei dâva için şikâyete intizar etmek ıztılarında kalır.

Sonra beyefendinin buyurdıkları gibi mahkemelerin isminin tasrihine de lüzum yoktur. Müddeiumumi ikamei dâvaya salâhiyettar olduktan sonra turku kanuniye dairesinde hareket eder. Yani hangi mahkemede ise o mahkemede ikamei dâva eder. Binaenaleyh maddenin bu suretle tashihini teklif ediyorum.

HALİL İBRAHİM B. (Antaliya) — Efendim gerçi müddeiumumiler kanunen her türlü ceraimi ve her türlü fenalığı takibe ve mürtekipleri aleyhinde ikamei dāvaya salâhiyettardır. Fakat bendeniz burada müddeiumumilerin şikâyet vâkı olmadıkça ikamei dāvaya salâhiyettar olamamaları taraftarıyım. Çünkü şimdye kadar yapılan intihabatı tetkik edecek olursak bâzan Hükümetin lehinde tecelli etmiyen intihabata müdahale ettiğini görürüz. Halbuki ahali intihabat hususunda serbest bırakılırsa, ahalinin hakkı intihabi tamamiyle kendisine verilirse daha nâfi olur kanaatindeyim. Eğer müddeiumuminin şikâyet vukuunu beklemeksizin ikamei dāvaya salâhiyettar olmasını kabul edecek olursak Hükümet arzusuna muvafık olmyan intihabat için müddeiumumi nezdinde teşebbüste bulunur ve bu da her halde iyi bir şey olmaz. Binaenaleyh bendeniz maddenin aynen kabulü taraftarıyım.

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, intihabat halka ait bir muameledir. Binaenaleyh intihapta yolsuzluk olduğunu, haklarının zâyi edildiğini anlıyan alâkadarlar ve yahut intihabata fesat karıştırıldığından haberdar olan heyeti intihabiye müddeiumumiye müracaat eder. Eğer müddeiumumiye hotbehot alâkadar addedersek intihabatı bozmaya vesile taharri eder. Bu da halkın hukukuna tecavüzdür. Binaenaleyh doğru değildir, maddenin aynen kalması lâzımdır.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Gerek Halil İbrahim Efendinin ve gerek Süleyman Sırrı Bey arkadaşımızın mütalâatı doğru değildir. Mahakim ve müddeiumumiler bitaraftır. Buyurdular ki; ahali suiistimal yaparsa heyeti intihabiye şikâyet eder. Ya heyeti intihabiye suiistimal yaparsa onu kim şikâyet edecek? Her halde müddeiumumiler dāvaya vazulyed olmalıdırlar. Onlar bitaraftır ve bu gibi dâvaların müddeiumumiler tarafından takibi kanunen lâzımdır. Kanun bu hakkı kendilerine bahşetmiştir.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, bendeniz hiç mahkemeleri karıştırmadığım halde işin içine mahkemeler karıştırıldı. Şüphesiz mahkemelerimiz bitaraftır. Bendeniz mahkemelerin bitaraf olmadığını söylemedim. Mah-

kemeye sevk olunursa intihabatın uzayacağından, intihabatın daha serbest ve daha sâlim bir surette cereyan edemeyeceğinden bahsettim. Çünkü mahkemede bir işin intacı için aradan ne kadar zaman geçtiğini görüyoruz. Müddeiumumilerin müdahalesi ise intihabatın serbestçe cereyanına mâni olacaktır. Buyurdular ki; heyeti intihabiye suiistimal ederse kim dâva eder? Ahali müracaat eder, müddeiumumi takibeyler. Binaenaleyh alâkadarların şikâyet etmesine bırakmalıdır. Ve bundan dolayı maddenin aynen kabulü lâzımdır.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim, bendeniz, maddeye lüzum görmüyorum. Burada işbu kanuna muhalif olarak cereyan eden ahvalin mercii muhakemesi gösteriliyor. Yani bu kanunda tesbit edilen cezanın mercii muhakemesi gösteriliyor. Malûmuâliniz Kanunu Cezada cürüm tadat edilmiştir. Usulü muhakemesi, hangi mahkemede muhakeme ve rüyet olunacağı gösterilmemiştir. Onu başka bir kanun tâyin eder. Yani onun derecesini müddenumumi takdir eder. Sulh mahkemesinde bakılacak dâvalar ayrı, cinayet mahkemesinde rüyet edilecek dâvalar yine ayrıdır. Sulh mahkemesine gidecek dâvalar malûmdur. Binaenaleyh burada «Sulh mahkemesinde veya bidayet mahkemesinde hâkimi münferit» gibi kuyudat fazladır. Hâkimi münferitleri başka bir şekle koyabiliriz. Nev'i cürüm nev'i mahkemeyi tâyin eder. Cürümün nev'ini yukarıki maddelerde tâyin ettik, «Rüyeti sulh mahkemesine aittir» gibi şeyler bu son zamanlarda çıktı, ahaliye karşı cürümün cezasının hemen verileceğini göstermek gayesiyle konmuştur. Son zamanlarda, işe kanunlarında filân. Yazılmaya başladı. Bunlar zait şeylerdir.

Sonra müddeiumumiler mi yapsın, yoksa alâkadaran mı şikâyet etsin?.. İntihabat doğrudan doğruya hukuku umumiyedendir, hukuku umumiye dâvalarını ise müddeiumumiler takibeder. Maahaza müddeiumuminin re'sen vazifesi olduğu gibi alâkadaran tarafından şikâyet ve ihbar ile de tahrik edilemez mi?. Alelâde bütün ceraimde nasıl müddeiumumiler tahrik edilirse bunda da öyle tahrik edilir. Yani müddeiumumi tahrik edildiğinde de müdahale eder, tahrik edilmediğinde de müdahale eder. Binaenaleyh bu maddeye lüzum yoktur, tayyını teklif ederim. (Doğru sedaları)

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, bendeniz de müddeiumumilerin hukuku umumiyeye mütaallik her türlü dâvalara vaziyet edebileceğini arz etmiştim. Fakat Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin pekâlâ malûmudur ki, hukuku şahsiye gibi bâzı mesail vardır ki, alâkadarana daha fazla bir hak vermiştir. Meselâ ırz ve namus gibi dâvalarda mutlaka alâkadaranın tahrik ve teşvikine vabestedir. Bendeniz evvelce de arz etmiş idim ki, bu, buraya nimet-tesadüf konmuştur. Yani bizde en ziyade intihabata müdahale etmek istenir. İşte bu her nasılsa konmuş ve bunu ben mal bulmuş mığrabi gibi addediyorum. Çünkü intihabatta yolsuzluk var, yok gibi birtakım bahanelerle Hükümet müdahale etmesin daha doğrusu müddeiumumiler, ırz ve namusa mütaallik olan dâvaları nasıl alâkadaranın şikâyatı ve istidayı şahsileri üzerine deruhde ederlerse buna da - velevki yolsuz hareket olsun - Hükümet karışmamalıdır. Mutlaka alâkadarana bırakmalıdır. Binaenaleyh bu maddenin sarahatine karşı şikâyet ve müracaat vâkı olmadan kimse müdahale edemez. Zaten hükmü kadı, hükmü âm'î takibeder zannederim. Bilhassa bu kalmalıdır. Binaenaleyh bunun kalmasını teklif ederim. Yani müracaat vâkı olmadan müddeiumumiler bakamazsın.

OSMAN FEVZİ Ef. (Erzinean) — Bendeniz bâzı mesaviyi tasrih etmek istemezsem de meseleyi yani müzakere olunan maddeyi tefhim ve arz edebilmek için bir mukaddeme olmak üzere şöyle arz etmek isterim ki; intihabata mutasarrıfların hiç methali olmadığı halde büyük suiistimaller olduğunu biliyorum, yani evvelki intihaplarda. Acaba müddeiumumilere bu kadar salâhiyet verirsek ve onları intihabata müdahale ettirirsek büyük suiistimalât olmayacak mı? Malûmuâliniz biz halk kanunu yapıyoruz. Halk kanununa Hükümet ne için karşıyor? Binaenaleyh müddeiumumilerin bu mesaleden alâkalarını kat'etmek taraftarıyım.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, mahkemelerle müddeiumumiler emindir. Müddeiumumiler hepimizin vekilidir. Binaenaleyh bu, halkçılıkla zannediyorum ki, bir tezat teşkil etmez. Eğer Meclis kuvvetine hâkim olursa, Hükümeti de olur, halk da kendine sahib olur. Eğer Meclis kudretine hâkim olmaz, müd-

deiumumiler de halkın hukukunu gasbedecek olursa hâkimiyeti milliye bir masaldan ibaret kalır. Bizim teşkil ettiğimiz halk Hükümeti müddeiumumileri de hürmetkâr olursa kanun hüsnü suretle tatbik edilmiş olur. Mesele elde mevcudolan kavanini hüsnü tatbik etmektir. Yoksa, nezaret tahtında intihap yapılacak denilse idi, buna bendeniz de taraftar olmazdım. Her kim olursa olsun kendini mevkiinde tutmak için belki bir şey yapabilir. Fakat müddeiumumiler memuriyetleri itibariyle bundan azadedirler. Bir de vazifeleri cürüm vukuu ile başlayacaktır. Bir cürümün vukuuna muttali olduğu halde hukuku âmme ve intihabın selâmeti cereyanını sıyanet ve muhafaza edecektir. Kendisine hakkı nezaret vermiyorum. Cürüm anında vazifeye başlayacaktır.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim müddeiumuminin alâkadaran tarafından ihbar vukubulmaksızın doğrudan doğruya intihapta hazır bulunması mutlaka şarttır. Müddeiumumi intihapta hazır bulunacak mı? Bulunmayacak mı?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim rica ederim müddeiumumi hangi cürüm yapılırken başında durur? Bu doğru değildir. Muttali olduğu zaman, ceraimi âdiye hakkında nasıl ittıla hâsıl ederse bu mesele de öyledir. Yoksa müddeiumumi gelsin, orada dursun, bu vârit değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim bundan evvel bâzı maddeler geçti, intihabın usulsüz olduğundan veyahut esnayı intihapta cürüm vâkı olduğundan bahsedebilmek hakkı müntehiplere verilmiştir. Ve bunlar vilâyet şûralarına ne suretle müracaat edecekler? Feshi mucibi esbap nedir? Heyeti Celilenin kararı üzerine bu madde encümünde derdesti tadildir. Bunun için müddeiumumilerin müdahalesine encümen de razı değildir. Yalnız Musa Kâzım Efendi biraderimizin buyurdukları gibi ika edilen cürümün mahkemesini zaten cürüm tâyin eder. Binaenaleyh bu maddenin «Hal ve fasıl olunur» cümlesine kadar tayyını ve ondan aşağı «Bu kabil deavi alâkadar olanların şikâyet ve müracaati üzerine müddeiumumiler tarafından ikame olunur.» suretiyle bir fıkranın lâvesini teklif ederim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Encümenlerden bir şey soruyorum. Efendim bu cerâhî umumiyedir. Burada «alâkadaran» diyorlar. Rica ederim «alâkadaran» milletin heyeti umumiyesidir. Bu alâkadaran intihabedenler midir? Yoksa intihabedilenler midir? Hayır, kanunun selâmeti için Bağdad'daki bir adam gelir. Müddeiumumiye haber verir. Bu alâkadaranın şikâyeti ırza tasallut gibi şeylerde yapılmıştır. Bu hukuku umumiye ile kabîlîtef değildir. Burada encümenin alâkadardan muradettiği şey nedir? Bu sancağın altında yaşayan her insan yolsuzluğu ihbar edebilir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim alâkadardan maksat müntehip ve müntehaplar... Sonra efendim, nevahinin adedi pek çoktur. Malûmuâliniz bir kaza dâhilinde (8 - 10) tane nahiye yapılacaktır. Her halde müddeiumüminin müdahalesi doğru değildir.

TAHSİN B. (Aydın) — Efendim bâzı defalar intihabatta vukubulan müdahaleler ekseriya bâzı kimselerin lehine olabilir. O gibi ahvalde bir dairei intihabiye dâhilinde müddeiumumiye gidip ihbar ve şikâyet edecek bir kimse bulunmayabilir. Mademki intihapta vukubulan müdahale hukuku âmmenin hüsnücerayan ve teminini kâfil olan bir kanunun ademi selâmeti emrinde vâkı oluyor, bu zaten hukuku âmmeyle ihlâl mahiyetinde olduğundan müddeiumumilerin şikâyet vukuunu beklemeksizin bu gibi ahvalde mutali olmaları lâzımdır ve intihabatta suiistimali ve müdahale vukuunu duyduğu zaman takibatı kanuniyede bulunması ve aksi takdirde mesul addedilecek bir madde kanuniye koymak lâzımgelir. Küçük yerlerde ekseriya vâkı olur. Vukubulan müdahaleler zinüfuz kimselerin elindedir ve bundan korkarak kimse gidip şikâyet edemez ve o da intihabata suitesir eder. Halbuki burada intihabata hiçbir nüfuz müdahale edemez. Bu ise hürriyeti intihabi temin etmeye vâbeste olduğu için her halde bir madde kanuniyenin vaz'ına lüzum vardır.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim bu madde hakkında yekdiğerine zit birçok mütalâat beyan olundu. Maddenin «Encümende faslolunur.» Fıkрасına kadar tayyî teklif olundu. Bendeniz de bunun üzerine söz söylüyorum. Malûmuâliniz Sulh Mahkemesi Kanunu sulh mahkemesinin vazâifini tâyin etmiş-

tir. Fakat kavanini hususiye ve nizamattaki kayıtların şeylerine göre de ayırmıştır. Eğer bu gibi dâvaların sulh mahkemesinde bakılacağına dair bir kayıt yoksa bakamazlar. Bu yeni bir kavnundur, yeni bir hesaptır. Buna sulh mahkemelerinin bakabilmesi için, burada bir kaydın bulunması, işin süratle görülmesi için lâzımdır. Davayı bir tariki istinaf ve merasimi kanuniye tâbi tutmak matlup olduğu için sulh mahkemesinin bakması lâzımdır.

Hâkimi münferit meselesine gelince; esasen bunun teşkilâtı adliyesinde kabul edilen usul, bidayet, istinaf, temyiz derecatından geçektir. Bidayet mahkemesinin vazifesi, ister hâkimi münferit teşkilâtında olsun, bu işe bakacak bidayet hâkimidir. Sonra bidayet mahkemesi şeklinde olursa bidayet mahkemesi de o işe bakar. Buna üç kişi bakar, beş kişi de bakar. Eğer ki hâkimi münferit teşkilâtı devam ediyorsa tabîi hâkim, hâkimi münferit salâhiyetiyle o işe bakacaktır. Devam etmiyor da bidayet mahkemesi şekli varsa sulh mahkemesi sıfatiyle o işe bakacaktır. Esasen bugün hâkimi münferitlik tatbik edildiği için sulh mahkemesinin mevaddı buraya teşmil edilmelidir. Ahaliye suhulet olmak üzere Sulh Mahkemesi Kanunu tatbik edilmelidir. Bu bir suhulettir. O maddenin olduğu gibi ipka edilmesi lâzımdır.

Fıkraı saniyeye gelince; müddeiumumilerin hakkı müktesep ve müdahalesini, yani intihabatın hukuku umumiyeden olması itibariyle müddeiumumilerin müdahalesini kabul etmek lâzımdır ve zaruridir. Çünkü kavanini umumiyemiz bunu emretmektedir. Yani bu cürüm, bir cürümü şahsi değildir, iki kişinin şeyinden mütevellit bir mesuliyet değildir. Müddeiumumiye kabul etmiyelim. Fakat mesele hukuku umumiyedir. Müddeiumumiler cereyan eden muhakemeyi rüyet ve temin etmek ve onu ihlâl edenler haklarında, takibatı kanuniyede bulunmak hak ve salâhiyetini haizdir. Müddeiumumiler buna ne suretle vakıf olur? Ya alâkadaranın şikâyeti veyahut alâkadar olmadığı halde hakkı intihabi bulunmayan on sekiz yaşındaki bir adam orada misafir bulunduğu zaman, oradaki intihabda yapılmış olan yolsuzluğu görerek memleketin menafii namına gelip müddeiumumiye diyor ki; falan gün yapılan intihabda suiistimal oldu; müntehiplerden

hiçbirisi tarafından şikâyet edilmiyor. Şimdi efendiler, bunun üzerine müddeiumumi tahki- kat yapmıyacak mı? Binaenaleyh bundaki olan yolsuzluk umuma şâmil olduğundan hukuku umumiye itibariyle ve hukuku umumiyeden mütevellit ceraim şeklinde müddeiumumilerin müdahalesini de kabul etmek suretiyle madde- nin kabulünü ve diğer maddelere geçilmesini teklif ediyorum.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Muhterem rüfeka mütalâatını beyan ettiler. Fakat Hükümetten kimse var mıdır, yok mudur? Onun da noktai nazarını dinlemek isteriz.

REİS — Var efendim, zannedersen Dahiliye Müşteşarı Bey buradadır.

DAHİLİYE MÜŞTEŞARI MÜNİR B. — Hükümet, encümenin mütalâatını tamamıyla kabul ediyor.

REİS — Süleyman Sırrı Bey, bir mütalâa- nız var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Encü- men, noktai nazarını arz etti. Tadil teklifle- ri de var.

REİS — Encümen iki noktai nazar teklif etti. Son olarak hangisini teklif ediyorsunuz?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Birin- ci fıkranın «Hal ve faslolunur.» fıkrasına ka- dar tayyı, ikinci fıkranın (48) nei madde ola- rak kabulü...

REİS — O halde lütfen bir takrir veriniz.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efen- dim, müsaade buyurursanız encümenin tayyı teklifine karşı beyanı mütalâa edeceğim. Encümen, kırk sekizinci maddenin tayyını tek- lif ediyor. Bu maddede «Sulh hâkimleri olma- yan mahallerde bidayet hâkimleri rüyet eder.» tarzındadır. Halbuki sulh hâkimlerinin rüyet edecekleri mevad Sulh Hâkimleri Kanununda münderiştir. Bu madde Sulh Hâkimleri Kanu- nunda yoktur. Binaenaleyh bu maddenin bu- rada ipkası lâzımdır. Bu mesail meyanına mad- denin ithali lâzımdır. Çünkü alelumum ka- nun böyledir. Sulh hâkimleri, filân filân mevaddı rüyet etmekle mükelleftir. Ceza Kanu- nunundaki tekmil mevaddı rüyet edemez. Onun için bu maddenin, yani bu fıkranın tayyı ik- tiza etmez.

REİS — Efendim, müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

Riyaseti Celileye

Şifahen arz ettiğim esbabı kanuniyeye meb- ni (48) nei madde zaittir; tayyını teklif ede- rim.

Konya Mebusu
Musa Kâzım

Dahiliye Encümenin teklifi :

48. — Mevaddı mütekaddimedey beyan olunan ceraim e ait dâvalar alâkadar olanların vahut heyeti intihabiyenin şikâyet ve müracaatı üze- rine müddeiumumi tarafından ikame olunur.

Riyaseti Celileye

48 nei maddenin berveçhi âti tadilini teklif ederim.

Madde 48. — Mevaddı mütekaddimedey be- yan olunan ceraim e ait dâvalar, mahallî müd- deiumumisi marifetiyle ikame ve takibolunur.

Erzurum Mebusu
Hüseyn Avni

Riyaseti Celileye

48 nei maddenin «Sulh mahkemesinde, sulh mahkemesi olmıyan mahallerde kaza bidayet mahkemesinde rüyet olunur.» fıkrası yerine «Sulh hâkimleri Kanununa tevfiikan rüyet olu- nur.» şekline ifrağımı teklif eylerim.

14 . VI . 1338

Kângırı
Behcet

Riyaseti Celileye

Sulh mahkemelerinde müddeiumumi bulun- maz. Binaenaleyh maddenin şekli âtide tadi- lini arz eylerim.

Madde 48. — Mevaddı mütekaddimedey be- yan olunan ceraim e ait dâvalar alâkadar olan- ların, heyeti intihabiyenin şikâyet ve mür- caatı üzerine sulh mahkemesinde, sulh mah- kemesi olmıyan mahallerde kaza bidayet mah- kemesinde, sulh hâkimlerine dair olan kanun mucibince hal ve fasolunur.

Kırşehir
Sadık

Riyaseti Celileye

48 nei maddenin berveçhi zir tadilini teklif eylerim.

Muş
Ahmed Hamdi

Madde : 48. — Mevaddı mütekaddimedede beyan olunan ceraime ait dâvalar, mahallî mahkemesince sulh hâkimlerine dair olan kanun mucibince hal ve fasolunur. Bu kabîl deavi vâkı olacak ihbar veya şikâyet üzerine müddei umumi tarafından ikame olunur.

Riyaseti Celileye

48 nci maddenin berveği âti tadilini teklif ederim.

Madde 48. — Mevaddı mütekaddimedede beyan olunan ceraime ait dâvalar, alâkadâr olanların yahut heyeti intihabiyenin şikâyet ve müracaatı üzerine müddeiumumi tarafından ikame olunur.

14 . VI . 1338

Bolu Mebusu

Nuri

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim Heyeti Celileye bir şey arz etmek istiyorum.

REİS — Şimdi efendim alelusul tay teklifini evvelâ reyî âlinize koyacağım.

(Konya Mebusu Musa Kâzım Efendinin takririni tekrar okundu.)

REİS — Musa Kâzım Efendinin tay teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

Dahiliye Encümeninin teklifi var. Onu reyîze koyuyorum.

(Dahiliye Encümeninin teklifi tekrar okundu.)

REİS — Dahiliye Encümeninin tadil teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmedi.

(Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Hüseyin Avni Beyin teklifini reyî koyuyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmedi.

(Kângırı Mebusu Behcet Beyin teklifi tekrar okundu.)

REİS — Efendim! Behcet Beyin teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Efendim tereddüt hâsıl oldu. Teklifi kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar... Ekseriyetle kabul edilmiştir.

(Kırşehir Mebusu Sadık Beyin takririni tekrar okundu.)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey, Behcet Beyefendinin takrirleri maddenin bir fıkrası makamına mı kabul edildi? Eğer bu

madde makamına kabul edildi ise bunların hükmü kalmadı.

REİS — Behcet Beyefendi teklifiniz, bir fıkra makamına mı, yoksa maddei kanuniye makamına mı kaim olacaktır?

BEHCET B. (Kângırı) — Efendim kanun müzakeresinde, bir takrir kabul edildiği zaman, o maddei kanuniye teklifi vâkı ile encümene gider. Encümen de maddeyi o takrir mucibince yeni bir şekle ifrağ ederek buraya öyle getirir. Bendeniz kanunu bu şekle ifrağ edelim diye değil, yalnız diğerlerini kaldıralım da şu maddeler kalsın diye takdim etmiştim.

REİS — Heyeti umumiyesi makamına kaim olmak üzere... Peki efendim.

(Kırşehir Mebusu Sadık Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Sadık Beyin teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmedi.

(Muş Mebusu Hacı Ahmed Efendinin takririni tekrar okundu.)

REİS — Ahmed Hamdi Efendinin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

(Bolu Mebusu Nuri Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Bolu Mebusu Nuri Beyin tadil teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

Kabul edilen teklif tarzında tadilat iera edilmek üzere maddeyi encümene veriyoruz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim encümene yalnız bir takrir havale buyurulmuştur. Mütaaddit değildir ki, encümene havale edilsin, orada bir şey yapılabilsin. Yapılacak bir şey yoktur. Şu halde encümen, onun madde olarak kabulünü teklif ediyor.

REİS — Encümen kabul ediyor mu?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Hay, hay, kabul ediyoruz efendim.

REİS — Bir noktayı nazarı dikkatinize arz etmek isterim. Bu madde acaba tadil teklifini kâmilan ihtiva ediyor mu? Yani kırk sekizinci maddenin heyeti umumiyesine muadil midir?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim alâkadaranın veyahut heyetin müdahalesi olmaksızın fıkrasını heyeti celile kabul etmedi. Şu halde yalnız fıkrai ulâsı kabul edildi. Fıkrai ulâ ise bir maddeden ibarettir.

REİS — Maddenin encümenine havalesine lüzum vardır. Binaenaleyh kabul edilen tahrir ile beraber maddenin encümenine havalesiyle kırk sekizinci maddenin yeniden tetkikini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Kırk dokuzuncu maddeyi okuyoruz :

MADDE 49. — Bu kabîl dâvaların intihabın icra ve ikmalinden itibaren nihayet altı ay zarfında ikamesi meşruttur. Hakkı intihaba mütaallik bilûmum müstediyyat ile deavi, her türlü harc ve rûsum ve damga pulundan müstesnadır.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Bendeniz kırk dokuzuncu maddenin yalnız şu fıkrasına taarruz edeceğim. Yani cezaya aidolan fıkrasına... «İkmalinden itibaren nihayet altı ay zarfında dâvanın ikamesi meşruttur» diyor. Bu altı ay cezanın tâyinindeki hikmeti teşrii nedir? Bunu encümen izah buyursun. Ondan sonra noktai nazarımı söyleyeceğim. Çünkü bu bir nevi şahadeti hasbiyedir. Müddeiumumilere vukubulacak ihbar bir nevi şahadeti hasbiyedir. Binaenaleyh şahadeti hasbiyede ahkâmı umumiyei fıkhiye kırk gündür. Binaenaleyh bu fıkrayı kaldırıp «kırk güne kadar» fıkrasının ilâvesini teklif ediyorum. Eğer encümen kabul etmiyorsa altı ay kabul etmesindeki hikmeti teşriiyeyi izah etsin.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, encümen bu altı ay müddeti tadilen üç aya indirmiştir. Şimdi encümenin teklifi üç aydır.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Hikmeti teşriiyesini söyleyiniz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — İntihabı Mebusan Nizamnamesinin mevaddı böyledir. Encümen de buna göre tenzil etmiştir.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Efendim, bunlar maddeyi kıyasen yapıyorlar. Halbuki bu kıyası maal farıktır. Kıyası maal farık ise bâtıldır. Siz bana kırk günün hikmeti teşriini soruyorsunuz. Ekseriya kavanini örfiye, kavanini şer'îye ve kavanini fıkhiyeye tatbikan yapılıp. Binaenaleyh hâdisatta asgari zaman ise eyyamda kırk gündür ve bu sebebe mebni şahadeti hasbiyeler kırk gün olarak kabul edilmiştir.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Bendeniz kırk dokuzuncu maddenin fıkrai ulâsındaki altı ayı üç aya tenzilde ısrar ettim. Sebebi ise kırk

beşinci maddede cezanın mebbeini üç ay olarak kabul ettik. Şimdi burada da mürürüzaman müddetini kırk gün olarak kabul edecek olursak kırk beşinci madde ile kırk dokuzuncu madde arasında bir tenakuz olur. Bu noktai nazardan üç ay olarak kabulü lâzımdır.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, esasen mesele intihabatın sahip olmaması meselesidir. İntihap ne kadar sahih ise, vekâlet de tabîi o derece sahih olacak. Kahve sohbetlerinde, şurada burada insan bâzan bir şey söyler. Altı ay sonra işitilen o söz üzerine işlenilmiş olan cürüm meydana çıkarılır ve intihabatın sıhhat ve ademışhhati yine tâyin edilmiş olur. Şu halde altı aydan daha dîn müddet konulması bence caiz değildir.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Efendim eğer bir fenalık olmuş ise (fenalığa rıza gösteren adam fenadır) kaziyesine istinaden hukukullahda mazereti şer'iyesi bulunmayan, meselâ bir adam zevcesini tatlik etse de sonra yani bir ay sonra muamelei zevciyede bulunacak olsa bu müddet bir aya kadar ikmal edilmediği takdirde Fetvahanci âlice kabul edilmiyor. Hikmeti; çünkü fenalığa rıza gösteren adam fenadır. Bir aya kadar eğer rıza göstermiş ise fenadır. Eğer fenalık olmuş ise, yani bu fenalığa rıza göstermiş ise o zaten fâsittir. Hedefi doğru değildir nazariyesinden mülhemdir. Eğer vâkı ise bir aya kadar vâkıdır. Şimdi eğer intihabata fesat karışmış ise bir aya kadar kazalar ve livalar mâzereti meşrua olmadığı takdirde zaten bir aya kadar gelip intihabata fesat karıştırıldığına dair haber verir. Bu intihabatın ıslahına muktedir olabilir. Binaenaleyh ol veçhile bir ay olarak kabulünü teklif ederim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim buradaki ihbarda şahsı mutazarrır o kadar hasbi değildir. Çünkü hukuku umumiyede herkes alâkadardır. Bu cürüm hukuku umumiye suretiyle telâkki edilen bir cürümdür. Binaenaleyh bu ihbar şahsı da mutazarrır eder, yani zararda kendi hissesi de var. Her muhbirin kendi hissesi var. Binaenaleyh Efendi Hazretlerinin burada söyledikleri kabili tatbik değildir. 6 ay, 3 ay bu tesiri izale etmek dolayısıyla mürürüzaman kabul edilmiyor. Yani onun teeziye edilmesi lâzım gelseydi;

tabiidir ki, daha ziyade tesir hâsıl ederdi. Bu ehemmiyet ve mahiyeti itibariyle meselâ cürümlerde müruruzamanların farkı vardır. Her cürüm ve kabahat, ayrı ayrı müruruzamana tâbidir. Bunun da mevki ve kıymeti itibariyle az müddette zail olur nazariyesine binaen 3 ay kabul edilmiştir. Binaenaleyh 3 ay gayet mâkul ve buyurdukları gibi hukuku teşriiyeyi de ihtiva eder. Binaenaleyh bu hasbi değildir. Hukuku umumiyyede şahsı mutazarrırdır.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Sonra babı tezviri küşadedersin.

EMİR Pş. (Sivas) — Efendim bu madde hakkında müddetin rüfekayı kiramın kimisi üç ay, kimisi de altı ay olmasını istiyorlar. Binaenaleyh intihap meselesinde bu iki kısım üzerinde düşünmek ve muhakeme etmek icabediyor. Esasen bunu hukuku umumiyyeye taallûk ettirmeye lüzum yoktur. Hukuku umumiyyeye taallûk eden cezalarda, cezayı müstelzim ahvalde müddei-umumilerin müdahalesi ve müruru zaman zaten kanunda muayyendir. Yalnız intihap meselesi var. Bu suretle fesat karıştırılmış olan bir intihap için bir cünha ve cinayet derecesinde tâyin edilen cezayı kabul etmek doğru olamaz. Bu intihap meselesinin feshi mevzuubahsolduğuna göre intihap için düşünmek lâzımdır. Müruru zaman için düşünmemek iktiza eder ve bu mevzuubahsolmamalıdır. Mademki, hukuku umumiyye vardır, hukuku umumiyyede zaten cünha ve cinayette müruru zaman haddi tâyin edilmiştir. Binaenaleyh vukubulan intihabatın feshi veya ipkısı nazarı itibara alınarak ona göre düşünmek lâzımgelir. Şu halde 6 ay - ki, yarım senedir - olması lâzımdır. Ceza kısmı daha başkadır. Hukuku umumiyyeye taallûku itibariyle müruru zamana tâbi olmak lâzımgelir. Bu hususu da tasbih etmek icabeder. 6 ay denilmelidir, bir sene demiyorum, o da müruru zaman için ceza zaten kâfidir.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır. Müzakereyi kâfi görevler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür. Bu bapta takrirler vardır. Arz ediyoruz.

Riyaseti Celileye

49 neu madde hakkındaki müzakere kâfidir.

Mezkûr maddedeki altı ay müddetin üç aya tenzilini teklif eylerim.

14 Haziran 1338
Karahisarı Sahib
Mehmed Şükrü

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Zaten encümen üç ay demıştır efendim.

Riyaseti Celileye

Madde 49 da ikamei dâva müddetinin kırk gün olmasını teklif eylerim.

Erzurum Mebusu
Nusrat

Riyaseti Celileye

Müddetin altı ay olması tezvirate yol açacağından bu müddetin bir aya tenzilini teklif eylerim.

Tokad Mebusu
Rifat

Riyaseti Celileye

49 neu maddedeki altı ayın bir aya tadilini teklif ederim.

14 Haziran 1338
Bolu Mebusu
Nuri

REİS — Encümenin teklifi üç ay mıdır efendim?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim bu lâyihanın esasında altı ay denildiği halde şimdi biz üç aya tenzil ediyoruz. Bu geçen seneki encümenin kabul ettiği lâyihadır. Şimdiki gibi encümen tabii bu sene teşekkül etmiştir. Zaten bu encümen, müzakeresi icabeden mevad üzerinde yeniden tetkikat iera ediyor. Bu maddeyi de o sırada müzakere ederken bu altı ayı çok görmüş ve bunu üç aya tahvil etmiştir. Şimdiki teklifi üç aydır.

REİS — Yani zatiâliniz encümen namına söylüyorsunuz değil mi efendim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Encümenin Mazbata Muharriri sıfatıyla bu müddetin üç ay olmasını teklif ediyorum.

REİS — Efendim Encümen Mazbata Muharriri Bey encümen namına bu müddetin üç ay olmasını teklif ediyor. Bu teklifleri şifahidir. Reyi âlilerine arz ediyorum. Encümenin üç ay tarzındaki teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın, Kabul edilmedi efendim.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Takririmi geri alıyorum efendim.

(Tokad Mebusu Rifat Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Efendim, Tokad Mebusu Rifat Beyin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın. Efendim, Tokad Mebusu Rifat Beyin, müddetin bir aya tenzili hakkındaki takriri ekseriyetle kabul edilmiştir. Efendim, 49 ncu madde şu tarzda olmuştur :

MADDE 49. — Bu kabîl dâvaların intihabın icra ve ikmalinden itibaren nihayet bir ay zarfında ikamesi meşruttur. Hakkı intihaba mütaallik bilûmum müstedyat ile deavi, her türlü harc ve rûsum ve damga pulundan müstesnadır.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Reis Bey maddenin ikinci fıkrası hakkında hiç müzakere cereyan etmedi.

REİS — Müsaade buyurun efendim. Bu maddenin heyeti umumiyesi müzakere edildi. Ve müzakeresi kâfi görüldü. Fıkra fıkra müzakereye koymadım. Rica ederim bu suretle de müzakere edilemez.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Fıkra fıkra değil ki, maddenin heyeti umumiyesidir.

REİS — Efendim, 49 ncu maddenin muaddel şeklini tekrar okutturuyorum.

(Tekrar okundu.)

REİS — Bu maddenin bu tarzı muaddelini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim, 21 nci sayfadaki elli ikinci maddenin 8- 14 - 18 nci fıkraları encümenine havale edilmiş. Encümen noktai nazarı mazbatalarla bildiriyor. Bu fıkralar müzakere edilecek.

Riyaseti Celileye

Madde 52. —

Fıkra 8.

52 nci maddenin sekizinci fıkrasına (Taksimi âmal usuliyile ve Tarik Bedelâtına mahsubedilmek şartiyle alâkadar ahaliye inşa ettirilmesi) fıkraatının ilâvesi hakkındaki Bolu Mebusu Şükrü ve Lâzistan Mebusu Necati Beylerin takrirleri encümenimizce bittetkik takrir müeddalarnı elli dördüncü maddenin ihtiva etmesine ve kabul edilen yedinci fıkranın sarahatine mu-

halefetlerine binaen encümenimizce tasvibedilmediği Heyeti Umumiyeye arz olunur.

14 Mart 1338

Dahiliye En. Reisi

Esad

Kâtip

Âtîf

Âza

Ali Vefa

Mazbata Muharriri

Hamdi

Âza

Mardin

Mîdhat

Âza

Karahisar

Mustafa

REİS — Efendim, 52 nci maddenin 8 nci fıkrası hakkında teklif edilen tadilât encümenince kabul edilmiyor. Şu halde efendim 8 nci fıkranın aynen kabulünü Heyeti Aliyenize teklif zarureti vardır.

Fıkra 8. — Kanunu mahsusuna tevfiқан nahiye yollarının islahı ve karyeleri yekdiğerine veya iskele ve istasyon ve turku umumiye ve vilâyet yollarına vasleyliyen yolların mükellefiyeti bedeniye usuliyile alâkadar ahaliye inşa ve tamir ettirilmesi.

REİS — Sekizinci fıkrayı okuduğu veçhile aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. 8 nci fıkra aynen kabul edilmiştir.

52 nci maddenin 14 ncü fıkrası hakkında Dahiliye Encümeni mazbatası okunacak :

MADDE 52. — Fıkra 14. — Kabristanın hüsnümühafazası ve eşcar ile tezyini ve indelicep nahiye şûrasının kararıyle mahalli âhara nakli.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Efendim, Heyeti Celilenin malûmu olduğu üzere bu 52 nci maddenin 14 ncü fıkrasının tadilini bendeniz teklif etmiştim. Malûmuâlileri olduğu üzere o fıkra kabristanın hüsnümühafazası ve icabederse mahalli âhara nakli idi. Bendeniz o vakit Heyeti Celilenize arz etmiştim ki kabristanın hüsnümühafazasının ve icabederse mahalli âhara naklinin her halde hâkimüşşer' tarafından verilecek ilâmı şer'i ile olması şer'i şerif icabıdır. Binaenaleyh Heyeti Celile teklifimi ekseriyetle kabul ve encümenine havale etmişti. Şimdi encümen şûralar tarafından verilecek karar üzerine diyor, bunu münasip görüyor. Encümen bunda ne mahzur görüyor? Hâkimüşşer'e müracaatte ne zarar var? Hususa şer'i şerif katî bir lüzum olmayınca kabristanın bir mahalden diğere mahalle naklini tecviz

etmiyor. Zaruret hâsıl olduğu vakitte hâkimüşşer'e müracaat ediyorlar ve hâkimüşşer' tarafından verilecek ilâmı şer'î üzerine naklolanabiliyor. Bındaki mahzur nedir ki şûralara havale ediliyor? Bunu anlamıyorum. Binaenaleyh fikrimde ısrar ediyorum. Hükmü şer'î lâhik olduğu takdirde mahalli âhara nakliri teklif ediyorum.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim! Bendeniz de mukaddema efendi hazretlerinin mütalâalarına bu suretle iştirak etmiştim. Bilâhara hatırıma bir nokta geliyor ki şûralara salâhiyet vermekle onlara bu vazifei şer'îyeyi ifa etmek için kendi hakkı kazamızdan bir salâhiyet vermiş bulunuyoruz. Yalnız Ona bir kayıt koyuyoruz ki ahkâmı şer'îye mucibince hakkı kaza verilmiş oluyor. Yani hakkı kaza sıfatı kazaiye Adliye Vekiliniz tarafından hâkimlere nasıl verilmiş ise biz de şûralara bu kanunla aynı salâhiyeti vermiş oluyoruz. İlâmı şer'î, malûmuâliniz o birçok tarika tâbidir. Lüzumu mübrem üzerine hâsıl olacak bir şey muamelâtta neden tâvika uğrasın? Hakkı kaza verildikten sonra şûralar da bunu yapabilir fikrindeyim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim! Encümen Hoca Efendi Hazretlerinin teklifinde hiçbir mahzur görmedi. Maslahatın tesrii ve teshili için encümen şûraları kabul etti. Malûmuâliniz kabristan deniyor. Kabristanın evveleminde o nahiyeden eğer nakli icabediyorsa onu o nahiyeye yapar. İcabını takdir eden yine nahiyedir. Sonra nakli icabedip etmediği hakkında hâkime müracaat edecek yine o nahiyedir. Ondan izin alan yine o heyettir. Binaenaleyh; böyle uzunboylu muamelâta mahal kalmamak için encümen bu salâhiyeti şûraya vermiştir.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siirt) — Efendim. Kadılar ilâm verebilmek için, kaza edebilmek için esbabı sübutiye lâzımdır. Halbuki bunun için kazaya kadar gitmek, muhakeme olmak, ilâm almak gibi birtakım şeylere lüzum yoktur. Bu merasim kadıların başını ağrıtır. Yalnız ciheti şer'îyesini arz etmek lâzımgelirse en evvel zaten kadılar, hâkimler bu hususta müftü efendilerden istifta eder. Hâkimlere tevdi doğru değildir.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim! Bizde moda olan şeylerden biri de kabristanla-

rın nakli keyfiyetidir. Hiçbir mahzur olmadığı halde görüyoruz ki bâzı arzu üzerine, keyf üzerine kabristanlar naklediliyor. Ve bu ehemmiyetsiz hâdise memleketlerde mühim bir hâdise şeklinde telâkki ediliyor. Eğer kabristanların nakli bir zarureten tevellüdederse bu zarureti takdir edecek mahalleridir. Fakat, bunun hükmü şer'îye rabtında zannederim ki hiçbir mahzur yoktur, fayda vardır. Ve zarureti takdir edecek bir hâkim böyle hükmü şer'î vermekte tereddüdedemez. Zannederim ki bu meselede sebki dâvaya da lüzum yoktur. Hâkim alekser olduğu gibi müftü efendiden istifta eder. Oradan aldığı fetva üzerine hükmünü verir ve o hüküm üzerine nakil yapılır. Esasen efendiler! Bu mesele evvelce de Meclisi Âlinizde münakaşa edilmiş ekseriyeti azîme ile kabul olunduktan sonra encümeneye gönderilmiş idi. Bilmiyorum encümenin Meclisi Âlinin ekseriyeti azîme ile nazarı itibara aldığı bu fıkrayı kabul etmemekteki maksadı nedir? Hükmü şer'îye rabtında mahzur yok, faide vardır. Binaenaleyh, Heyeti Âliyenizin kabul ettiği bu fıkranın bu suretle kabulünü bendeniz de rica ederim.

DR. MUSTAFA B. (Kozan) — Efendiler! Kabristanın nakli meselesinde en ziyade alâkadar olan etibbadır. Öyle zannediyorum ki kabristanların nakli için tabip raporunu verir ve merasimi şer'îyesi de ifa edilerek başka tarafa nakledilir. Binaenaleyh, memleketin sıhhati umuniyesini muhafaza için her halde etibbanın sözünü, daha doğrusu raporunu da nazarı itibara almak lâzımdır. Yani etibba raporunu verdikten sonra ahkâmı şer'îyesi de icra edilir. Binaenaleyh, öyle zannediyorum ki bunu takdir edecek etibbadır.

EMİR Pş. (Sivas) — Kabirler kaldırılmak icabettiği vakitte ne suretle kaldırılması hakkındaki madde kanuniyenin müzakeresi esnasında bendeniz de bulundum. Bu hukuku emvattır. Mevta hakkı olmak dolayısıyla şer'en hâkimlere verilmelidir. Eğer şûralara bırakmak istiyorsanız şimdiye kadar olduğu gibi istedikleri gibi kaldırırılar ve istedikleri gibi yıkarlar. Bunun için bir madde kanuniye almaya lüzum yoktur. Mademki bir madde kanuniye yapacağız binaenaleyh; efendi biraderimizin buyurduğu gibi dâvaya bakmak gibi şeylere ihtiyaç yoktur. Bu kayıtların buradan

kalkması daha nâfidir. Meselâ burada mevta vardır. Çiğnenmez. Çünkü birçok mehazir vardır. Bu mehazir ortadan kalkmak için bu mehaziri mütalâa ederekten hâkime sorulur. Hâkim de buna göre hüküm verir, binaenaleyh; ya bu kabristanı kale almamalı, alınca da şeriata tatbik etmek suretiyle hâkimden bir hükmü şer'î ve bir mütalâa almak şartı. (Müzakere kâfi sesleri)

MUSTAFA B. (Karahisarî Şarki) — Bendeniz zannediyorum ki bu nakil meselesi fuzuli bir keyf meselesi olmasın; yalnız şeriata tevfikân iera olunsun; maksat budur. Hâkime gitmekten maksat bu değil midir? Bendeniz mahkemelerde uğraşmaya mahal kalmamak için alınacak fetvalar üzerine şûralarca karar verilsin, diyorum.

OSMAN FEVZİ Ef. (Erzincan) — Efendim, bu meselede şûralara havale olunması deniliyor. Dâiniz şunu soracağım ki şûralar hâkimlerin tahsilini görmüş adamlar mıdır? Şûrada usulü mahakimi şer'iyeye vâkıf adamlar bulunabildi mi? Mahakimi şer'iyede o meseleyi tetkik edip de hüküm verecek kimseler şûrada bulunacak mı? Eğer vâkıf olmıyarak havale olunursa ve yahut olunması teviz olunursa kadı efendilerin bu kadar müddetle mekâtibi âliyyede tahsil görmelerine ne lüzum vardı? Her yerde hüküm verilebilirdi. Böyle ise behemehal bu, usulü muhakemei şer'iyeye veçhile mahkemei şer'iyeye huzurunda fetâvayı şer'iyeye tatbikan hüküm verilip bâdehu iera olunmak lâzımdır. Ölülerini de rahatsız etmiyelim, yerinde rahat bırakalım yat-sın. Öyle olduğu gibi keyfî muamelelerle iş yapacağız diye, şehri tezyin edeceğiz diye babalarımızı rahatsız etmiyelim. Rica ederim.

REŞİD AĞA (Malatya) — Efendiler! Zaten bir kabristanın diğer mahalle nakli muvaffak olup olamayacağı ahkâmı şer'iyede mevcuttur. Bundan dolayı diyorum ki bu fıkra zaittir. Yalnız bu fıkranın tayyını teklif ediyorum. Çünkü ahkâmı şer'iyede mevcudolan bir şey için kânun yapmak zaittir.

REİS — On dördüncü fıkra hakkındaki müzakerenin kifayetine dair Karahisarî Sahib Mebusu Şükrü Beyin bir tavrı var. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Riyaseti Celileye

14 nci fıkra hakkındaki müzakere kâfidir.
Karahisarî Sahib
Mehmed Şükrü

Riyaseti Celileye

14 nci fıkranın tayyını teklif ederim.
Sivas
Emir

Riyaseti Celileye

Derdesti müzakere bulunan kabristanın diğer mahalle nakli fıkrasının tayyını teklif ederim.

Malatya
Reşid

Riyaseti Celileye

52 nci maddenin (14) nci fıkrasının berveçhi-âti tadilini teklif eylerim, alınacak fetvayı şer'î üzerine nahiye şûrasınca naklinin kabulünü teklif eylerim.

14 Haziran 1338
Karahisarî Şarki
Mustafa

Riyaseti Celileye

14 nci fıkranın cümle-i saniyesinin, yani icab-ederse hükmü şer'î lâhik olduğu takdirde naklolunur şekline tadilini teklif eylerim.

14 Haziran 1338
Karesi
Abdülğafur

Riyaseti Celileye

52 nci maddenin (14) nci fıkrasının berveçhi-âti tadilini teklif eylerim.

14. Kabristanın hüsnümühafazası ve tabibin raporu üzerine merasimi şer'iyesi ifa edilecek mahalli âhara nakli.

Kozan Mebusu
Mustafa

REİS — Sivas Mebusu Emir Paşa ile Malatya Mebusu Hacı Reşid Ağanın, aynı mealde tay teklifleri vardır. (Ret sadaları) Kabul edilmemiştir.

(Karahisarî Şarki Mebusu Mustafa Beyin tavrı tekrar okundu.)

REİS — Karahisarî Şarki Mebusu Mustafa Beyin tavrını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi efendim.

(Kozan Mebusu Mustafa Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Kozan Mebusu Mustafa Beyin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi efendim.

(Karesi Mebusu Abdülgafur Efendinin takriri tekrar okundu.)

REİS — Abdülgafur Efendinin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın. Ekseriyet olmuştur efendim.

Encümenin teklifini reyî âlinize arz edeceğim. Bu takrirler reddedilince encümenin teklifi kabul edilmiş olur.

Madde 52 - fıkra 14. Kabristanın hüsnümühafazası ve eşcar ile tezyini ve indelicap nahiye şurasının kararıyla mahalli âhara nakli.

REİS — Encümenin teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Efendim şu halde encümenin teklifi de kabul edilmedi.

MUSTAFA B. (Karahisarî Şarki) — Reis Bey buna dair söz isterim.

REİS — Buyurun.

MUSTAFA B. (Karahisarî Şarki) — Efendiler vukubulan teklifler içerisinde en ziyade rey alan, en çok el kaldırılan bendenizin teklifim idi. Onda da ekseriyet yoktu. İtiraf ederim. Maa-fah bu ekseriyet olduğu zaman da reye konması lâzımdır.

REİS — Müsaade buyurun efendim. 14 ncü fıkrayı Heyeti Aliyenize okuyorum. (Tekrar okundu.)

EMİR Pş. (Sivas) — Mânen tayyedilmiş demektir.

REİS — Maddeten tayyedilmemiştir efendim. Bu mesele bir mesele hukukiye olduğundan hukuk şinas arkadaşlarımız bir takrir verirler. Mesele hallolunur. 14 ncü fıkra «Kabristanın hüsnü muhafazası ve icabı fennî olursa mahalli âhara nakli» dir. Bunda mânayı şer'î de vardır, kanuni de vardır. Hepsi vardır. Reyî âlinize arz ediyorum. 14 ncü fıkrayı aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... 14 ncü fıkra aynen kabul edilmiştir.

* 18 nci fıkra mevzuu müzakeredir.

Riyaseti Celileye

Kars Mebusu Fahreddin Beyin 52 nci maddenin 18 nci fıkrasının tebdili hakkındaki takririni müeddasına göre nahiye ağaç yetiştirmeye mecbur tutulacaktır. Madde mez-kûrenin kabul olu-

nan yedinei fıkrası bu mecburiyeti kabul etmiş olduğundan tadile lüzum görülmemiştir. Ancak fıkrâi mezkûreye «hüsnü muhafaza edilecektir» fıkrasından sonra «harik zuhurunda itfasına mecbur oldukları gibi ezkaza harik sebebiyle açılmış olan orman ve baltalık yerine hiçbir suretle ve hiçbir kimse tarafından tasarruf edilemez.» fıkrasının ilâvesi muvafık görülmüştür. Bu suretle mezkûr fıkra merbut şekilde olacaktır.

Dahiliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Esad Süleyman Sırrı

Kâtip Âza

Kayseri Antalya

Âtıf Ali Vefa

Âza

Karahisarî Şarki

Mustafa

52 nci maddenin 18 nci fıkrası: Her köy hasusi koru ve baltalıklarını açmıyarak hüsnü muhafaza eyliyecektir. Harik zuhurunda itfasına mecbur oldukları gibi harik sebebiyle açılmış olan orman ve baltalık yerine hiçbir suretle ve hiçbir kimse tarafından tasarruf edilemez. Korusu ve baltalığı olmıyan köyler arazisi orman yetiştirmeye müsait ise ihtiyaçları nispetinde bunları vücuda getirmeye mecburdur.

REİS — Bu fıkra hakkında söz istiyen var mı? Encümen Mazbata Muharriri Beyefendi...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim encümen mütalâasını arz etti.

REİS — Başka söz istiyen var mı?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim encümen bir noktaya işaret buyurmuş ki, cidden bendeniz de bu bapta bir teklifi kanunide bulunacağım. Arazisi bol olmıyan yerlerde ormanları yakarak tarla ihdas edenler var. Maalesef memleket için bunun büyük bir zarar teşkil edeceği meydandadır. Bu suretle kimseye verilmemesi esası kabul olunursa, kasden ihrak meselesi kalkmış olacaktır. Bu kasten ihrak seneden seneye öyle zannediyorum ki, kilometrelerce ormanların hasara uğramasını mucibolacaktır. Bunu bendeniz de teklif ediyorum.

REİS — Efendim nazarı dikkati âlinize şunu vaz'etmek isterim ki; söz istiyen bâzı rüfeka-ya soruyorum aldırıyorlar. Sonra maddeyi reye vaz'edeceğim zaman Riyaseti müşkülâta mâruz bırakıyorlar. Bu noktayı Heyeti Aliyenize arz ederim. Başka söz istiyen var mı efendim?

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim bu maddedeki fıkralar hep temenni olduğu halde burada bir mecburiyet hâsıl ediyor. Ma'ûmuâliniz ki, her köy hususi korularını ve meraalarını hüsnü muhafazaya mecburdur. Tabiidir ki, orman kanunu mucibince hüsnü muhafazaya yalnız korusu; baltalığı olan yerler mecburdur. Yani bu suretle köylüye mecburiyeti tahmil etmek orman memurlarını köylüye musallat etmek demektir. Mamafih bunu yapmazlarsa kendilerine bir cezaî tehdit olmalıdır. Eğer bunlar tehdit altında olmazsa; mecburiyet de olmaz zannındayım. Ve eğer ceza tehdidi altında olursa, yani kendisine taallük eden şeyleri yapmıyacak olursa ve ceza verilecek olursa zannederim ki, artık köylüyü sırf kendi işlerinden alıkoyarak bu maddenin tâyin ettiği vazaifle mükellef kılacağız. Onun için bendeniz diyorum ki, koru ve baltalığı olmayan köylüler... Zaten nahiye şûraları kendi ihtiyaçlarını nazarı dikkate alacaklar ve o suretle çalışacaklardır. Nasıl ki, diğerlerinin vazaifini tâyin mahiyetindedir. Bu mecburiyetin de buradan kaldırılmasını teklif ederim.

REŞİD AĞA (Malatya) — Beyefendiler, bir karyeye ait, ahali umumiyeye ait ormanlar için zaten maddeî kanuniye mevcuttur. Bu maddeî kanuniyede tasarruf maddesini zait olarak yazmışlar. Arazi Kanunnamesi mevcuttur. Ahali umumiyeye ait harman yerleri, ormanlıklar; baltalıklar kimse tarafından tasarruf ve müdahale edilemez. Bu, Arazi Kanunnamesinde mevcuttur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Orman yangınlarının memlekete iras ettikleri zarar miktarı tamamiyle malûmumuzdur. Bunlar ya tarla açmak veya davar beslemek için kasten ekseriya yakılıyor. Binaenaleyh bendeniz «Gerek davar beslemek için ve gerek tarla yapmak için» kaydımın «Nahiye şûralarının bittetik lâzımgelenlerden tazminini temin eder» suretinde tadilini teklif ederim. Ekseriya yeni süren fidanlıklar arasında davar besliyorlar ve birçok tahribat oluyor. Ormanlar külli bir zarara mâruz kalıyor. Bu zararı defedebilmek için gerek tarla açmak, gerek davar beslemek için yakıldığında nahiye şûraları tazminine salâhiyettar olmalıdır. Bunu arz edecektim.

REİS — Efendim Karahisar Mebusu Şükrü

Beyin müzakerenin kifayetine dair takriri var. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim Riyasete bu bapta tadil takrirleri verilmemiştir. Şu halde encümenin 18 nci fıkranın son şekli hakkındaki teklifini Heyeti Aliyeye arz ediyorum. Elli ikinci maddenin 18 nci fıkrası : «Her köy hususi koru ve baltalıklarını açmıyarak hüsnümühafaza cilyeacaktır. Harik zuhurunda itfasına mecbur oldukları gibi harik sebebiyle açılmış olan orman ve baltalık yerine hiçbir suretle ve hiçbir kimse tarafından tasarruf edilemez. Korusu ve baltalığı olmayan köyler arazisi orman yetiştirmeye müstait ise ihtiyaçları nispetinde bunları vücuda getirmeye mecburdur.»

Encümenin bu teklifini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir. Efendim, şu halde 18 nci fıkra da bu suretle kabul edilmiş oldu.

Şimdi efendim 61 nci maddenin müzakeresine başlıyoruz.

MADDE 61. — Şûra âzasından biri usul ve fîruundan birine ve zevcesine ve hükmolunacak malda şerikine ve eciri hassına ve infakiyle taayyüş eden adamına mütaallik hususatın müzakeresinde reye iştirak edemez.

Riyaseti Celileye

61 nci madde nazarı dikkate alınan takrîre nazaran berveçhi balâ tadil edilerek Riyaseti Celileye arz ve takdim kılındı.

28 Mart 1338

Dahiliye En. Reisi

Mazbata Muharriri

Lâzistan

Süleyman Sırrı

Esad

Kâtip

Âza

Kayseri

Antalya

Âtıf

Ali Vefa

Âza

Karahisarî Şarki

Mustafa

REİS — Efendim 61 nci madde hakkında söz istiyen var mı? (Yok sesleri) Bu madde hakkında söz istiyen yoktur.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Reis Bey müsaade buyurun.

REİS — Rica ederim efendim üç defa teklif ediyorum, ihmal buyuruyorsunuz.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, ikinci davet üzerine ne kadar âza gelirse gelsin, mutlak surette müzakere icra edilebilecek. Farz ediniz ki, hiç kimse gelmedi veyahut reis ve bir âza geldi, bunlar nasıl müzakere yapacaklar? Veyahut yoklukta nasıl olacak? Bu esaslı bir surette düşünülemezdir. Fakat ikinci davet üzerine yine ekseriyet husule gelemese o vakit ne olacaktır?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Azim, müzakere edilen 61 nei maddedir. Sizin söylediğiniz madde başkadır. Reis Bey, Hilmi Bey yanlış bir madde üzerine beyanı mütalâa ediyorlar.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Ha efendim affedersiniz, rakamlar tashih edilmemiş... Affedersiniz.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Eski 62 nei madde olan şimdi 61 nei olmuştur.

REİS — Evet efendim, tashih olunmuştur. 61 nei madde hakkında başka söz isteyen yok. Müzakere tabiaten kâfi görüldü. Tadil teklifi de verilmemiştir. Encümenin bu bapta-ki tadil teklifini tekrar okuyoruz.

(61 nei madde tekrar okundu.)

REİS — Efendim, encümenin teklifi veçhile 61 nei maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Ekseriyeti azîme ile kabul edilmiştir.

Şimdi 72 nei maddeyi müzakere edeceğiz. Yani evvelce 74 neü madde olan ve badettashih 72 nei madde ismini alan maddeyi okuyoruz.

Madde 72. — Nahiye şûrası âzalarına her sene nahiye şûralarınca takdir ve vilâyet şûrasınca kabul veya tadil olunacak miktarda nahiye bütçesinden ücreti huzur verilir.

Riyaseti Celileye

Yetmiş ikinci madde kabul ve encümene havale edilen tadil teklifi mucibince encümenimizce tadil edilen madde berveçhi balâ arz olunur.

Dahiliye Encümeni

Reisi	
Lâzistan	Mazbata Muharriri
Esad	Süleyman Sırrı
Kâtip	Âza
Kayseri	_____
Âtîf	

Âza

Karahisarı Şarkı

Mustafa

REİS — Bu madde hakkında söz isteyen var mı? Bu madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi encümenin tadil teklifi veçhile kabul edenler lütfen el kaldırsın. Encümenin teklifi veçhile 72 nei madde kabul edilmiştir.

Şimdi efendim sabık 76 nei madde yerine kaim olan 74 neü maddeyi müzakere edeceğiz.

MADDE 74. — Nahiye şûrası âzasının nisfı istifa eder, veya sebebi kanuni ile âzalıktan sâkıt olursa ve namzetler de bulunamamasından dolayı ikmal suretiyle şûra âzası nisfından fazla bir miktara iblâğ olunamazsa, nahiye heyetinin vilâyet şûrasına ve şûra münakid olmadığı zamanda icra heyetine vâkı olacak işar ve vilâyet şûrası ile icra heyetinin kararı üzerine meclis münfesh olur.

Riyaseti Celileye

Encümence istirdadedilen yetmiş dördüncü madde berveçhibalâ şekilde tadil ve Heyeti Celileye arz olunmuştur.

28 Mart 1338

Dahiliye En. Rs.	M. M.	Kâtip
Esad	Süleyman Sırrı	Kayseri
		Âtîf
Âza	Âza	Âza
Karahisarı Şarkı		
Mustafa		

REİS — Efendim 74 neü madde hakkında söz isteyen var mı? Söz isteyen yok, tadil teklifi de yoktur. 74 neü maddeyi encümenin teklifi veçhile kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. 74 neü madde encümenin teklifi veçhile kabul edilmiştir.

MADDE 75. — Nahiye şûrası vazaifi asliyesinden inhiraf veya suiniyetle menafiini ihlâl eder veyahut efal ve harekâtiyle asayışı umumiye hâlel vermesi melhuz bulunursa kaymakamın müdellel işarı üzerine vilâyetçe keyfiyet esbabı mucibesıyla beraber müfettişi umumilîğe bildirilir ve oradan vukubulacak işar üzerine meclis fesholunur. Vali lüzumu âcil görürse muvakkaten meclisi tatil eder ve derhal müfettişi umumilîğe malûmat verir, tatil müddeti bir ayı tecavüz edemez.

REİS — Bu madde hakkında söz isteyen var mı?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim biz şûrayı hâkim kılmaya çalışırken (Vali lü-

zum görürse...) diyoruz. Her zaman vali lüzum görür. Bu nasıl şey? Katiyen bunu bırakmayız. Bahusus şûraların bırakacağı heyet daima ifayı vazife etmektedir. Esasen yukarda müfettişi Umumiliğe bildiriliyor O da Meclise müracaat eder. İcra Heyetinin vereceği karar üzerine yapılır efendim. Şûra varsa şûra tarafından yapılır. Vali kaydının her halde tayyını teklif ediyorum.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Biz de iştirak ederiz.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, İdarei Vilâyat Kararnamesi malûmâlıleri bâzı yerlerde fayda verdi, bâzı yerlerde de vermedi. Bu kararname halka aidolan hakların kısmen verilmesi maksadından doğmuştur. Halbuki samimiyetten, ruhtan doğma bir şey olmadığı için Hükümet daha ziyade valileri, mutasarrıfları düşünmüş ve onlara pek çok salâhiyet vermişti. Arada bir muvazenesizlik vardı ve bu muvazenesizlikten dolayıdır ki, Mecalisi Umumiye birçok yerlerde maalesef matlubolan faydayı vermedi. Bence bir kanun yapılırken halka bir hak ve bir salâhiyet verilirken evvel-emirde düşünülecek nokta halkın, o hak ve salâhiyete lâyık ve reşid olup olmadığını tetkik etmektir. Madem ki, biz Nahiye Kanununu kabul etmiş oluyoruz - ki, halk reşittir.- Bizde kavaninin hakkiyle tatbik olunamaması ve kıymetsiz kalması şahsiyetlerin tesirleri yüzündendir. Şimdiye kadar mevcut kavaninin bir fayda vermemesi eşhasın tatbikattaki lâkaydisindedir. Eğer böyle valilere, mutasarrıflara bir hakkı fesih bahşedecek olursak ve eğer o vali veya mutasarrıf, samimiyeti ruhiyle Nevahi Kanununa taraftar olmazsa hiçbir yerde nahiye şûrasını teşkil etmek imkânı yoktur. Mecalisi umumiyelerde olduğu gibi nahiye şûralarında da şûra siyaseti karışıyor, vazifesi haricine çıkarıyor veyahut Hükümete karşı Hükümetin arzu etmediği evzâ ve harekâtı gösteriyor diye birtakım vesilelerle şûralar dağıtılır. Ve bu suretle yine valinin, Hükümetin keyfine alet olur. Eğer şûralar için fesih kabul edecek isek ve onların işine müdahale edeceksek salâhiyetlerini de tevsi etmek şartıyla bu hakkı Mecalisi Umumiyeye veyahut tâbiri veğhile vilâyat şûrasına ve vilâyat şûrası münakidolmadığı zamanlarda encümenlere vermek daha muvafıktır,

eğer her halde hakkı fesih vermek istiyorsak. Binaenaleyh bu salâhiyeti valilere vermek hatadır ve bu suretle hiçbir nahiye şûrası vazifesini ifa edemez. Hükümeti tenkid etmek isteyen bir nahiye şûrası derhal feshedilir, dağıtılır. Bunun için bu tehlikeli bir silâhtır ve halkın aleyhinde kullanılması pek sehlolan bir silâhtır. Bu silâhı bu kanunda tutmazsak çok iyi etmiş oluruz.

ŞEVKİ B. (İçel) — Bendeniz de Basri Beyin fikrine iştirak ediyorum. Başka bir şey söyleyecek değilim.

REİS — Efendim, bu madde hakkında başka söz isteyen var mı? (Yok sesleri) Tadil tklifi de yok. Bir tây teklifi vardır. Heyeti Aliyenize arz edilecektir.

Riyaseti Celileye

75 nei maddenin tayyını teklif ederim. 11 minh.

Bolu Mebusu
Nuri

REİS — 75 nei maddenin tayyını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir. Şimdi efendim, Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Beyin bir takriri geldi.

Riyaseti Celileye

75 nei maddeden «vali lüzumu âcil görürse... İlâh» kaydının tayyını teklif ederim. Tatil müddeti bir ayı tecavüz edemez.

Erzurum Mebusu
Hüseyin Avni

REİS — Hüseyin Avni Beyin teklifini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

75 nei madde şu tarzda tadil edilmiştir: Yani Hüseyin Avni Beyin takriri veğhile tadil edilmiştir.

MADDE 75. — Nahiye şûrası vazaifi asliyesinden inhiraf veya suiniyetle menafiini ihlâl eder veyahut efal ve harekâtıyla asayışı umumiye hâlel vermesi melhuz bulunursa kaymakamın müdellel işarı üzerine vilâyetçe keyfiyet esbabı mucibesıyla beraber müfettişi umumiliğe bildirilir ve oradan vukubulacak işar üzerine meclis fesholunur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, mabadi vardır. «Tatil müddeti bir ayı tecavüz edemez.» vardır.

REİS — Efendim, Hüseyin Avni Beyin takriri de...

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Beyefendi o fıkrayı bendeniz de bu suretle kabul ediyorum.

REİS — Bir yanlışlığa mahal kalmamak için, vaktimiz vardır, etrafiyle yazalım. Süleyman Sırrı Bey maatteessüf size söz vermiyeceğim. Takrirler Heyeti Aliyenize arz edildi. Arkadaşlara, söz istiyen var mı, diye sordum. Hiçbir taraftan ses olmadığı için teklifi reye vaz'etmişim. Şu halde 75 nci madde şu hale inkılâbetmiştir.

(75 nci madde Hüseyin Avni Beyin tadili veçhile tekrar okundu.)

REİS — Hüseyin Avni Beyin teklifi de Heyeti Aliyenize kabul edilmiştir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Beyefendi, bu takriri encüme gönderiniz. Encümen ona göre yeni bir madde tedvîn etsin.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bendeniz de aynı kanaattayım. Son cümleyi tadil mahiyetinde müsaadenizle yazayım.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Encüme gitsin.

REİS — Basri Bey tarafından gönderilmiş bir takrir daha geldi. Heyeti Aliyenize arz edeceğim.

Riyaseti Celileye

1. Valinin müdahalesi gayriceaizdir.
2. Hakkı tatili vilâyet şuralarına veya encümenlerine vermek lâzımdır.

Karesi
H. Basri

Riyaseti Celileye

75 nci maddenin berveçhi âti surette kabulünü teklif ederim :

75 nci madde — Nahiye şûrası vazaifi asliyesinden inhiraf ettiği takdirde kaymakamın müdellel işarı üzerine vilâyetçe keyfiyet esbabı mucibesıyla vilâyet şûrasına bildirilir. Vilâyet şûrasınca vukubulacak işar üzerine meclisi fesheder. Ve şûra lüzumu âcil görürse bir ayı tecavüz etmemek üzere tatil edebilir.

Karahisarı Sahib
Mehmed Şükrü

REİS — Efendim, Hüseyin Avni Beyin kabul edilen teklifiyle beraber Makamı Riyasete

bu iki takrir daha verildi. Encümen Mazbata Muharriri Bey de bu takrirlerin encüme havalesini teklif ediyor. (Çok muvafık sesleri) Verilen üç kıta tadil teklifinin encüme havalesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Encüme havalesi kabul edilmiştir.

MADDE 76. — Fesih tarihinden itibaren derhal yeniden intihabat icra olunur.

REİS — Efendim, 76 nci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri)

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, bu maddenin ve bundan sonraki iki maddenin encüme havale olunan maddeye taallûku vardır. Bunların da encüme gitmesi lâzımdır.

REİS — Bu 76 nci madde hakkında sözüünüz varsa rica ederim söyleyiniz.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, deminki madde hakkında verilen takrirlerden bir kısmı feshi ve bir kısmı tatil tâbirini kullanmıştır. Bunlar encüme gitmiştir. Bendenizce fesih yerine tatil demek zannederim daha doğrudur. Meselâ bir ay müddetle tatil demek daha doğru olur zannederim. Mamafih bunun doğru olup olmayacağı keyfiyeti madde encümeden geldikten sonra Heyeti Celilenizce tâyin ve takdir edilecektir. Her iki surete göre mademki o madde encüme gitmiştir, şimdi okunan 76 nci ile 79 nci, 81 nci maddelerin de buna taallûku olmak itibariyle encüme gönderilmesi zaruridir. Binaenaleyh encümen bu maddeleri de tetkik edip bize getirirse daha muvafık olur.

RAGİB B. (Kütahya) — Efendim, bu madde yalnız feshi aittir. Bundan evvelki maddeyle alâkadar değildir. Feshedilirse derhal intihap yapılacaktır. Fesih başka, tatil başkadır. Tatil demek, meclisin muvakkaten ifayı vazifeden men'i demektir. Fesih ise, o meclisin külliyen vazifeden men'ıyla yeniden başka bir meclisin daveti demek olacağından, bu madde ile diğer maddenin alâkası yoktur ve encüme gitmeye de lüzum yoktur.

REİS — Hüseyin Avni Bey, buyurun.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bendenizce de Basri Beyefendinin buyurduğu veçhile yukarıki maddede, fesholunur, kaydından sonra bu maddeyi de ona göre kalbetmek lâzımdır. Müstakil bir madde olarak kalmasına lüzum

yoktur. Yani bu müstakil bir madde mahiyetinde kalmam. Öteki gibi bunun da encümene gitmesine lüzum yoktur. Bu maddenin ötekini mütemmimi olarak kalbolunması mümkündür. Bunda da bir faidei ameliye yok. Bir madde olarak kabulünde de bir mahzur yoktur. Kabulü lâzımgelir.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Encümenen bendeniz bir şey sormak isterim. Müddeti bakıyeyi ikmal eder ve ondan sonra yeni devreye vâsıl olursa yeni devrede ifayı vazifeye devam edecek midir?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Feshinden sonra intihabedilecek heyet o müddeti ikmal içindir.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — İki sene sonraki dâhil mi?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Fesihden sonra intihabedilecek heyet iki sene sonra tekrar intihab olunabilir.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Bendenizce fesholunan bu heyet müddeti bakıyeyi ikmal ettikten sonra bu yeni yapılan intihab müddeti bakıyesini ikmal etmeden artık yeniden intihabat iera edilmemeli ve bu iki seneyi ikmal etmelidir. Olabilir ki, bazan müddeti bakıyeye daha iki ay varken feshedilir. Ve feshedildiği zaman yeniden intihabat yapılır. Bir ay zaten meşkûkiyet devresidir. Yani tekrar dâva olunup olunamayacağı meselesi. Sonra yeniden intihabat iera edilecek. Yani intihabat iki ay sonra tekerrür ederek köylüyü meşgul edecek. Yani ondan sonra bu bir ay zarfında kimse gelmiyecektir. Böyle intihab olunana ve o ay zarfında bir aydan fazla Meclis münakit değilse de yani tatil edilemeyecekse de fiilen içtimamı yapamayacağından bir ay fazla geçecektir. Müddeti mütebakıye iki ay kalırsa daha ziyade temadi edecektir. Bendenizce «Müddeti bakıye üç ay ise tekrar devam eder» diye tasrih edilmeli, «Müddeti bakıye üç aydan kısa ise ikmal edilsin» denilmeli, veyahut doğrudan doğruya «Ne olursa yine müddeti mütebakıyeyi ikmal ettikten sonra yine iki seneyi ikmal ederler» suretinde tashih edilmelidir.

REİS — Başka söz istiyen var mı?

DAHİLİYE ENCÜMENİ REİSİ ESAD B. (Lâzistan) — Efendim, yetmiş beşinci madde encümene iade edildi. 76, 77, 79 neu maddelerin

bu maddeye münasebeti vardır. Encümen istiyor, iade buyurmanızı rica ediyorum.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Yetmiş beşinci madde de encümene iade edildi. Diğerinin de buna irtibatı vardır, encümene gönderilsin diyecektim.

REİS — Başka söz istiyen var mı efendim? Kaçıncı maddelerdir Esad Bey?

ESAD B. (Lâzistan) — 76, 77, 79 neu maddelerdir. Çünkü fesihden bahsolunuyor.

REİS — 78 nei madde yok mu?

ESAD B. (Lâzistan) — 78 nei maddenin pek münasebeti ve alâkası yok.

REİS — Efendim, 76 nei madde hakkında başka söz istiyen yok. Tadil teklifi de yok. Encümeni aidi encümene iadesini talebediyor. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Encümeni aidine havalesi kabul edilmiştir.

Efendim, 77 nei maddenin keza Dahiliye Encümeni iadesini teklif ediyor. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 78. — İnhiâl vukukunda eski âza hangi köyden müntahapsa o köyden en ziyade rey alan namzet onun yerine geçer ve müddeti bakıyeyi ikmal eder.

REİS — Bu madde hakkında söz istiyen var mı? (Yok sadaları) Söz istiyen yok, tadil teklifi de yok. 78 nei maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. 78 nei madde aynen kabul edilmiştir, efendim.

Efendim, 79 neu maddenin encümene iadesi teklif ediliyor. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. 79 neu maddenin encümene havalesi kabul edilmiştir.

MADDE 80. — Nahiyenin idaresi nahiye müdürü ile heyeti idareye muhavveldir.

REİS — 80 nei madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) Söz istiyen yok, tadil teklifi de yok. 80 nei maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. 80 nei madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 81. — Müdür muavini yalnız müdürün kendi nezaret ve mesuliyeti altında tâyin eylediği hususatı teşriyet eder. Ancak müdür gaybubet eder veya eli işten çektirilirse veyahut kanunen azledilirse müdür vekili olur ve müdüre ait vazâifin kâffesini salâhiyetname ile ifa eder.

REİS — 81 nci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) Söz istiyen yok, tadil teklifi de yok. 81 nci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. 81 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 82. — Nahiyeye kâtibi meclisin zabıtnamelerini tanzim ve nahiyenin umuru hesabiye ve tahririyesini ifa ve bütçe ve hesabı katıyı tertip ve ihzar ve defterleri, dosyaları ve evrakı saireyi muhafaza eder. Ve kanunen, nizamen kendisine muhavvel hususatı saireyi iera eyler.

REİS — 82 nci madde hakkında söz istiyen varmı? Tadil teklifi de yok

ESAD B. (Lâzistan) — Müsaade buyurulursa (Meclisin) yerine (Şûranın) kelimesi yazılacaktır

REİS — Efendim Dahiliye Encümeni Reisi Esad Bey 82 nci maddedeki Meclis yerine Şûra kelimesinin vaz'ını teklif ediyor. Maddeyi o şekilde kabul edenler lütfen el kaldırsın. O halde 82 nci madde şu suretle tadil edilmiştir.

MADDE 82. — Nahiyeye kâtibi şûranın zabıtnamelerini tanzim ve nahiyenin umuru hesabiye ve tahririyesini ifa ve bütçe ve hesabı katıyı tertip ve ihzar ve defterleri, dosyaları ve evrakı saireyi muhafaza eder. Ve kanunen nizamen kendisine muhavvel hususatı saireyi iera eyler.

REİS — 82 nci maddeyi bu suretle tadilen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Beşinci fasıl

Nahiyeye şûralarının salâhiyetleri ve vazifeleri

MADDE — 83. — Nahiyeye şûrası ifası müdürü ait umurdan maada bilcümle hususatı tetkik ve müzakere eder.

REİS — 83 ncü madde hakkında söz istiyen var mı? İzah edilecek bir nokta görüyor musunuz, efendim? (Hayır, sesleri)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bendeniz bir şey anlıyamadım. İzah edilmesini istiyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim zaten şûranın vazaiî muayyendir. Binaenaley şûra vazaiîni ifa eder.

REİS — İzahat kâfi geldi mi Hilmi Bey?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bir kelime müsaade buyurun.

REİS — Buyurun.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bu maddede tetkik ve müzakere kelimeleri kullanılmış; eğer iera kelimesi kullanılsaydı zannıma daha iyi olurdu. Fakat ierayı da kullanamayız. Şu halde tetkik ve müzakereyi kullandığımız takdirde nahiyeye müdürünün umuruna, vazaiîne ait hususatı elbette şûra tetkika daima salahiyettardır. «Nahiyeye müdürüne ait umurdan maadasını» tâ birini kullanmak bilmem ne demektir? Bendeniz bundan bir mâna çıkaramıyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim burada, nahiyeye müdürlerinin şahsan göreceği vazifeleri vardır. Nahiyeye müdürüne aidolan umurdan maadasını demek; yani nahiyeye müdürünün şahsan görebileceği vazaiîten başka hususatı şûra tetkik eder ve neticeyi tetkikatını da nahiyeye müdürü vasıtasıyla kaymakama gönderebilir. Şûranın müddeti üç haftadır. Bu üç hafta zarfında neye bakacak? Tabii müzakereye.

REİS — Başka söz istiyen var mı efendim? (Yok, sesleri) Bir tadil teklifi de almadım. Şu halde maddeyi aynen reyinize arz edeceğim.

AHMED NURİ B. (Batum) — Reis Bey, müsaade buyurulur mu?

REİS — Söz mü, istiyor musunuz?

NURİ B. (Batum) — Evet.

REİS — Madde hakkında mübahase cereyan edip de mesele takarrur ettikten sonra söz veremem. Dikkat buyurun rica ederim.

83 ncü maddeyi aynen kabul edenler ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 84. — Meclis kararlarını havi zabıtnamelerin bir sureti on gün zarfında nahiyeye müdürü vasıtasıyla kaymakama gönderebilir. Kaymakam vusul tarihini mübeyyin bir makbuz irsal eder.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, maddedeki (meclis) kelimesi tabii (şûra) olacaktır. Maddede şûra kararlarını havi zabıtnamelerin birer sureti denmiş. Suret demek aynı mazbata demektir. Halbuki bir nahiyeye kâtibi şûranın bir günde vereceği on beş yirmi kalem mazbatayı aynen çıkararak bunu bir günde kaymakama tebliğ etmeye ne imkân ve ne de zaman bulabilir. Encümen, bu madde üzerinde münakaşa ederken bir sureti yerine hulâsasını dedi. Binaenaleyh (sureti) yerine (hulâsasını) teklif ediyor.

Sonra aşağıda (Birer sureti on gün zarfında nahiye müdürü vasıtasıyla kaymakama gönderilir) demıştır ki, burada da her halde mürettip sehvi olacak «gönderilir» olacaktır.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Süleyman Sırrı Bey kaymakama merbut olmıyan nahiyeler ne yapacak?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Evet vilâyet merkezlerine merbut olan nahiyeler de vardır. Ve Beyin itirazı doğrudur. Kaza idaresine merbut olan nevahi kaymakama gönderir. Fakat vilâyet merkezlerine merbut olanlar da vardır.

MUSTAFA B. (Karahisarı Şarki) — Şûra hulâsasını gönderir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Şûra gönderecek değil....

REİS — Salâhaddin Beyefendinin sözlerine karşı bir tadil teklif ediyor musunuz?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Beyefendi kazaya merbut nevahi, şûra mukarreratını kaymakama gönderir. Fakat bir kazaya merbut olmıyan ve vilâyata mensubolanlar ne yapar? Burada vilâyet mevzuubahis değildir buyuruyorlar. Bu gibi nevahiler de mafevkı makama gönderir veyahut arzu ederseniz bu maddeyi de encümene alalım.

REİS — O halde 84 neü maddeyi de burada hâsıl olan fikre göre berayı tadil encümene verelim. 84 neü maddenin encümene iadesini kabul edenler ellerini kaldırsınlar... Kabul edilmiştir.

MADDE 85. — Âdi ve fevkalâde içtimaat haricinde veya salâhiyet hilâfında veyahut kavanin ve nizamata mugayir olarak nahiye şûrasınca ittihaz edilen mukarrerat keenlemyekündür. Nahiyemüdürünün veya alâkadaranın müracaatı üzerine kaza meclisi idaresi her zamanda işbu mukarreratın keenlemyekün olduğuna hükmeder. İtiraz vukunda keyfiyet vilâyet encümeninde sureti katiyede hallolunur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efen-dim maddeyi okuyalım da ondan sonra encümenin mütalâasını arz edeyim.

(Âdi ve fevkalâde içtimaat haricinde veya salâhiyet hilâfında veyahut kavanin ve nizamata mugayir olarak nahiye şûrasınca ittihaz edilen mukarrerat keenlemyekündür. Nahiyemüdürünün veya alâkadaranın müracaatı üzerine kaza meclisi her zamanda işbu mukarreratın keenlem-

yekün olduğuna hükmeder. İtiraz vukuunda keyfiyet vilâyet encümeninde sureti katiyede hallolunur.) Encümen ikinci cümleyi tadil etmiş ve şu şekle koymuştur: «Nahiye müdürünün veya alâkadaranın müracaatı üzerine vilâyet şûrası veya şûrası münakidolmadığı zamanda vilâyet idare heyetince sureti katiyede hallolunur» Bu maddede kaza meclisi idaresinden bahsolunuyor. Meclisi idarenin kanununun mevzuubahsolması bile muvafık değildir. Eğer vilâyette şûra münakit değilse bile tabii o vilâyetin icra heyeti vardır. İcra heyeti tarafından o mesele tamamên halledilir.

REİS — Encümen Mazbata Muharriri 85 neü maddenin şu şekilde tadilini teklif ediyor.

MADDE 85. — Âdi ve fevkalâde içtimaat haricinde veya salâhiyet hilâfında veyahut kavanin ve nizamata mugayir olarak nahiye şûrasınca ittihaz edilen mukarrerat keenlemyekündür. Nahiyemüdürünün veya alâkadaranın müracaatı üzerine vilâyet şûrası veya şûrası münakit olmadığı zamanda vilâyet idare heyetince sureti katiyede hallolunur.

Mazbata Muharriri
Süleyman Sırrı

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Arkadaşlar, encümence gerek şimdi ve gerek evvelce tanzim edilen şu maddenin ruhu zannımea feshini veyahut tadilini icâbettiren maddenin ruhiyle birdir. Ve hattâ diyebilirim ki bu maddedeki bir esas, o maddede katiyen yoktur. Bu maddede o ruh, o esas katiyen şiddetlidir. Yalnız burada nahiye şûrası o kadar ileri varıyor ki fevkalâde içtimaların haricine bile gidiyor. Âdetâ bu mâna çıkar. Gizlice içtima yapıyor ve birtakım kararlar ittihaz ediyor. Şu halde bu madde üzerinde gayetle derin düşünmek ittiza eder ve diyebileceğim ki bu maddenin hiç lüzumu yoktur. Esas kabul edilmiş ve halledilmiştir.

Saniyen istirham ederim. Daima dikkat buyurulsun, mamafih ben o kadar Arapçe bilmem. Mukarrerat ittihaz edilmez zannındayım. Karar ittihaz edilir. Maamafih bu cüheti bırakalım. Ruhu mesele oldukça ehemmiyetlidir. İyi düşünelim. Zannımea bu maddenin hiç lüzumu yoktur.

REİS — Başka söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Müzakere kâfi görülmüştür. Encümen

mazbata mühârririnin teklifini Reyi Âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 86 — 62 nci maddede beyan olunduğu veçhile âzadan biri doğrudan doğruya yahut dolayısıyla alâkadar olduğu mesail hakkındaki mukarrerata iştirak eylerse bu kabil kararlar fesholunabilir. Kaymakam meclisi idare-i kaza kararıyla makbuz tarihinden itibaren otuz gün zarfında kararın mefsuhiyetine hükmeder ve keyfiyeti nahiyeye bildirir. Alâkadarandan ve mükellefinden biri tarafından kararın mefsuhiyeti talebolunabilir. Ancak bu talep kararı mezkûrun tarihi ilânından itibaren on beş gün zarfında vâkı olmalıdır. On beş gün zarfında mefsuhiyet hakkında talep vâkı olmamış ise kaymakam kararı mezkûre muhalif olmadığını beyan ile iade edebilir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Encümen içtimamında bu maddeye kadar tetkikatını yapabildi. Ondan aşağısını okumadı. Tetkikatını yapmağa vakit yoktu. Müsaade buyurlursa bunu encümene alalım ve bundan sonraki maddelere geçelim.

REİS — Efendim mazbata muharriri bu maddenin encümene iadesini teklif ediyor. Encümene iadesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 87. — Kaza meclisi idaresinin fesih ve iptal hakkındaki karara karşı meclis veya alâkadar olanlar tarihi tebliğinden itibaren on gün zarfında vilâyet encümenine müracaatle itiraz edebilir. Encümenin bu bapta kararı katidir.

REİS — Söz isteyen var mı?

RİFAT B. (Tokad) — Efendim bu maddenin yukardaki madde ile alâkası vardır.

MEHMET ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim bir taraftan Şûra Kanununu yaparken bir taraftan da bu madde bugünkü teşkilâta nazaran kazalarda bir meclisi idare olacağına göre yapılmış bir maddedir. Yani vaz'ettiğimiz Teşkilâtı Esasiye Kanununa muvafık çıkacak olan Nahiyeye Kanununda meclisi idare bulunmayacak ki... Kazalar da bir nahiyeye oluyor. Ve nahiyenin haiz olduğu salâhiyeti haiz oluyor. Kazada bulunacak kaymakam, kaza dâhilindeki nahiyelerin umuru inzibatîyesini temin edecektir. Binaenaleyh bu madde de encümene gitsin.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim bu maddenin encümene giden diğer maddelerle alâkası vardır. Bunun da havalesini teklif ederim.

REİS — 87 nci maddenin encümene iadesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 88. — Nahiyeye şûrasının hususâtı âtiyeye dair mukarreratı vilâyet encümenince tasvibedildikten sonra meriyüliera olur.

1. İstikrazat ve menafii umuma ait imtiyazat mukavelenameleri (Senesi içinde tesviye olunmak üzere nahiyeye şûraları kararıyla avanslar akdolunabilir)

2. İki seneden fazla müdetle akdedilen icar ve isticar mukavelâtı.

3. Tamirat müstesna olmak üzere bilûmum inşaata mûtaallik keşifname, plân ve resimlerin encümenince tasdik ve tasvibi lâzımdır.

4. Sokakların ve umumî meydanların tanzim ve tevsii, tenezzüh mahalleriyle, unumi bahçeler, panayır ve koşu mahalleri vücade getirilmesi veya bunların lâğvedilmesi.

5. Kıymeti on bin kuruştan fazla olan akaaratın bey' ve ferağ veya mübadelesi veya vefaen bey' ve ferağ.

6. Menafii umumiyeye mahsus olan emvali nahiyeden birinin ciheti tahsisinin değiştirilmesi.

7. Bütçesi

8. Sal muhasebesi

9. Tahsisatı munzamma veya bütçede tadilâtı saire

10. Nahiyeye ait dâvaların sulhan veya hükmen tesviyesi

11. İvaz mukabilinde vukubulan teberruat.

REİS — 88 nci madde hakkında söz isteyen var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim maddede (Mukarrerat vilâyet encümenince) denmiş. (Vilâyet idare heyetince) olacaktır. Bu eski İdare-i Vilâyat Kanunu mucibince yazılmıştır. Şimdi encümen yoktur. Vilâyet şûrasıdır. O şûradan sonra intihabedilen bir (idare heyeti) vardır. Binaenaleyh (Heyetçe) denilecektir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Bir sualime müsaade buyurulur mu? Maddenin evvelki fıkrasına göre üç rakamı ile gösterilen fıkraya (Tamirat müstesna olmak üzere bilûmum inşaata mûtaallik keşifname, plân ve resimlerin

encümence tasdik ve tasvibi lâzımdır) diyor. Bu her halde bir eseri zühul olsa gerektir ki...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Burada-
daki encümen de idare heyetince olacaktır.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Pek güzel. Birinci fıkra malûmuâliniz umumidir. Şimdi üçüncü rakamda hassaten onu zikretmek zaittir ve düşüktür.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim fikrayı değiştirmek istiyorsanız Makamı Riyasete tadil taktiri veriniz. Makamı Riyaset Heyeti Celilenize arz eder. Biz de kabul ederiz. Encümen yalnız buna kendisi muktedir değildir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Ben encümenin fikrini anlamak istiyorum. Böyle olmak iktiza etmez mi?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey müsaade buyurur musunuz? İdare heyetine dair bir karar var mıdır?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim bendeniz Teşkilâtı Esasiye Kanununun vilâyet şûrası faslına baktım. Orada (Vilâyet şûrası müzakeratı ikmalden sonra dağılır, içlerinden şu veya bu vazifeyi ifaya bir idare heyeti intihab eder) diyor. Binaenaleyh bu tâbir oradan alınmıştır.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim dördüncü fıkranın bu kadar kayıt altına alınmaması bilmem nasıl cevaz verilebilir. (Sokakların ve umum meydanların tanzim ve tevsi) o kadar vâsi salâhiyetle kendisini mesul etmek istediğiniz nahiyeyi bir de vilâyet encümenine müracaata mecbur kılıyorsunuz. Bahusus burada bir tezat var, bundan evvelki vazaifini gösterir bir maddede bu gibi sokaklardan bahsedilmişti. Şimdi alelâde bir sokağın tevsi ve tanziminden dolayı acaba vilâyet şûrasına müracaat etmek ne demektir? Bendeniz anlamıyorum.

REİS — Hilmi Bey fıkra sırasıyla mütalâanızı beyan ediniz.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bendeniz fıkralar için söylüyorum. Sonra tenezzüh mahalleri keza aynı mahiyeti haiz bir şeydir. Umumi bahçeler keza. Nasıl olur da bir nahiyeye şûrası müstakillen kendi rey ile bir umumi bahçe açmasın. (Ve panayır ve koğu mahalleri vücuda getirilmesi ve bunların lâğvedilmesi) bir kere bu fıkra da iptidasından sonuna kadar nahiv ve sarf

hâtasiyle doludur. Ezcümle şunu söylerim ki, koğu mahalleri ve panayır mahalleri lâğvedilmecz, belki kapatılır. Lâkin koğular, panayırlar lâğvedilebilir. Nasıl olur da bir nahiyeye şûrası iktisadiyatın membaı, en derin ve en feyyaz bir membaı olan bir panayırı tesise salâhiyettar olmasın?

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Olamaz.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Burada Basri Beyin olamaz dediği yalnız panayırmın ehemmiyetine binaen belki tereddüdü mucibolabilir. Fakat diğerleri nahiyeye şûrasının hak ve salâhiyeti dâhilindedir. Katiyen vilâyet şûrasından istizana hacet yoktur. Binaenaleyh bu fıkranın tayımı teklif ediyorum.

RAGİB B. (Kütahya) — Üçüncü fıkranın son cümlesi Ali Süruri Beyin buyurdıkları gibi zaittir. (Tasdik ve tasvibi lâzımdır) deyip kalmıştır. Zaten metinde (Tasvibedilenler) diye gösteriliyor. Onun için bu fıkranın tayımı icab eder. Bu fıkra zaittir. Zannedirim encümen de iştirak eder.

MUSTAFA B. (Karahisarı Şarki) — Reis Bey ekseriyet de kalmadı.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Esasen vilâyet idare heyetince tasvibedildikten sonra buyurdıkları gibi üçüncü fıkradaki (Tasdik edilir) fıkrası zaittir.

REİS — Nasıl olmalıdır?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Tamirat müstesna olmak üzere bilûmum inşaata mütaallik keşifname, plân ve resimlerden aşâğısı tayyedilecektir.

MUSTAFA B. (Karahisarı Şarki) — Sırrı Bey kendi namına söylüyor.

88 nci maddenin :

3. Tamirat müstesna olmak üzere bilûmum inşaata mütaallik keşifname plân ve resimler...

Mazbata Muharriri
Süleyman Sırrı

REİS — Encümen bu tarzda tadilat teklif ediyor. Bu tadili kabul edenler ellerini kaldırsın. Kabul edilmedi.

DAHİLİYE ENCÜMENİ REİSİ ESAD B. (Lâzistan) — Müsaade buyurulursa bu madde mühimdir. Encümeninde tetkik edelim.

REİS — Çok rica ederim. Encümen Reisi Beyle Mazbata Muharriri Bey bir arada oturarak tevhibi mesai etse çok münasib olur. Yoksa müzakereyi idare etmek imkânı olmayacaktır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim kanunen müdafaa hakkı kime verilmiş ise ona söz verirsiniz

REİS — Bu maddenin encümene iadesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim Nevahi Kanununun müzakeresine taallük eden bir takrir vardır. Onu okuyacağım.

Riyaseti Celileye

Nevahi Kanununun cereyanı müzakeresine hâlel gelmemek üzere nevahi heyeti idaresinin salâhiyeti kazaiyesine ait fasılların şimdiden Adliye Encümenince müzakeresiyle vukubulacak tadilâtın tabı ve tevziini sürat ve selâmeti muamele namına teklif ederim.

Erzurum Mebusu
Hüseyin Avni

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Yalnız Adliye değil. Dahiliye de beraber olsun.

HÜSEYİN ANVI B. (Erzurum) — Efendiler, bir seneden beri mesaimizin neticesi olarak lâyiha'nın ancak sekseninci maddesindeyiz. Şimdi idarei kaza hukuku da altmış maddedir. Bu altmış maddeye en ziyade dokunacak Adliye Encümeni olacaktır. Meselâ hakkı temyizi istiklâl mahkemesine veriyor. Biz burada çalışırken o maddelerde Dahiliye ve Adliye encümenleri tevhibi efkâr ederek bilmüzakere anlaşılarsa burada mesele az müzakere edilerek çıkar. Bu encümenler de bir ayda mesailerini neticelendirirler. Biz de ancak bir aya kadar oraya gelebiliriz. Şurasını da arz edeyim ki, encümenler bunu ihzar edip göndersin ve bizim müzakereimize de hâlel gelmesin. Yani encümene gitmekle müzakeremizi tehir etmeyiz. Biz yine müzakeremize devam ederiz. Onlar da müştereken bunu ifa ederlerse yani Adliye ve Dahiliye encümenleri noktai nazarlarını birleştirirlerse daha iyi olur. Bunu teklif ediyorum. Münakaşayı mucibolacak bir şey yoktur. Hususi bir vazife deruhde ediyor. (Doğru sedaları)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Hüseyin Avni Beyin teklifinden dolayı kendisine şu kürsüden en derin hissiyatı ile mütehasis olduğum halde teşekkür ederim. Yalnız ağlıyacak derece-

de müteessirim. Hüseyin Avni Bey şu ricamı vicdanına, irfanına tamamıyla en büyük bir emanet gibi telâkki buyursun. Arkadaşlar, bu kanunla son derecede alâkadar görüldüğüm halde ben maalesef fazla ve tamamıyla muterizim. Zira dehşetli surette yüklüdür. Bu zavallı halk bu yükün altından çıkabilirse ki, ben ağlarçasına müteessiren söylüyorum. Birakınız efendiler. Vazgeçtim o cihetten Hüseyin Avni Bey biraderimiz iyi dinlesinler. Bu Türk oğlu dünyanın en güzel diline malik olduğu halde berbat bir hale getirilmiş melez dilin karşısında dilsiz bir hale gelmiştir. Adliye Encümeninden istirham eylerim. Bâsitten mürekkebe doğru gitmek yani halkın seviyesine yarıyacak bir esas takibederek gayetle basit mevaddı hukukiyeyi tesbit ettikten maada bilhassa Türkçe yazmaya gayret buyursun. Emin olsun ki, ne kadar Türkçe yazarsa o kadar büyük hizmet etmiş demektir. Böyle yapmazsa hiçbir kıymeti olmaz efendiler.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, Dahiliye Encümeniyle müştereken.

REİS — Basri Beyefendi kürsüye buyurunuz.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, bendeniz bu takriri kabul ediyorum. Yalnız Dahiliye Encümeniyle müştereken tetkik ederlerse daha muvafık olur, bunu söylemek için söz almıştım.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, bu lâyiha'nın kaza faslına gelindiği vakit tabiidir ki, o zaman taallüku hasebiyle Adliye Encümeni bunu encümenimize veriniz diyeceklerdir. Ve bunda gayet haklıdır. Doğrudan doğruya Adliye Encümenine verirsek ihtimal ki, Adliye Encümeninden müzakere edilip gelinceye kadar vakit geçecektir. Buyurdıkları gibi biz bir taraftan o kaza faslına gelinceye kadar olan mevaddı müzakere ederiz. Diğer taraftan da Adliye Encümeniyle müştereken Dahiliye Encümeni müzakere ederler.

ESAD B. (Lâzistan) — Müştereken olamaz. Encümenle görüşmeden söylüyorsun.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, bendeniz şahsım namına söylüyorum. Efendiler Dahiliye Encümeninin iştirakini talebetmekteki maksadım nedendir? Bendeniz nahıye müdiriyetinden beri 22 sene idarede bulunmuş bir memurum. Nahıye müdürlerinin vazائفine

dair bir kanun vardır. O kanunun tatbiki esnasında ne gibi müşkülâta mâruz kalındıysa o encümeninde şahsım namına idarei kelâm hakkımdır. Onun için Dahiliye Encümeninde bulunan encümen arkadaşlarımız idare memurlarıdır. Bu kanunu müdürlükten beri tatbik edenler de vardır. Mahzurunu da görmüşlerdir. Her halde Adliye Encümenini tenvir ederek müştereken çıkarırlarsa daha muvafık olur.

HAŞİM B. (Çorum) — O kanunlar idarei mutlakının eseridir.

ADLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ HAMİD B. (Biga) — Bittecrübe sâbit olduğu veçhile müşterek encümenlere havale olunan işler zamanında ve çabuk çıkmıyor. Binaenaleyh hakikaten adliyeye taallük eden bu kısmını re'sen Adliye Encümenine havale buyurunuz, vakit ve zamaniyle halledelim. Eğer Dahiliye Encümenindeki arkadaşlarımız bu mesele hakkında beyanı mütalâa ederlerse bilâhara yine bakılabilir efendim. Binaenaleyh Adliye Encümeni namına, re'sen Adliye Encümenine havale olunmasını teklif ederim.

DAHİLİYE ENCÜMENİ REİSİ ESAD B. (Lâzistan) — Müsaade buyurulur mu, encümen namına.

REİS — Buyurun.

DAHİLİYE ENCÜMENİ REİSİ ESAD B. (Lâzista) — Efendim, Hüseyin Avni Beyin teklifleri gayet muvafıktır. Adliye Encümenine havale buyurulsun. Yalnız Adliye Encümeni meşgul olsun. Dahiliye Encümenine gelince; efendim, Dahiliye Encümeni diğer mevad hakkında tetkikat yapacak, verilecek tadil teklifleri üzerine tetkikat icra edecektir. Mademki işi seri görmek istiyoruz, diğer encümenle birleşmek suretiyle işi işkâl etmiş olmıyalım. Meselâ Dahiliye Encümeni ile İktisat Encümeni müştereken bir araya gelsinler. Bir narh meselesini müzakere etsinler dediğimiz halde, aylarca uğraştığımız halde birleşemedik. Eğer bu meseleyi tevhidten müzakereye karar verirsek işi işkâlden başka bir netice vermez.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bir şey sormaya müsaade buyurulur mu?

Nizamnamei Dahili bu hususta söz salâhiyetini mazbata muharririne vermiştir. Encümen reislerinin söz söylemeye salâhiyeti yoktur. Bendeniz Mazbata Muharriri olduğum halde kendi a-

mıma söz söyledim. Kendileri nizamnamenin, hangi salâhiyetinden encümen namına söz söylemeyi almışlardır.

ESAD B. (Lâzistan) — Efendim Nizamnamei Dahiliyi güzelce mütalâa edenler anlarlar ki, reis ve mazbata muharriri encümen namına beyanı mütalâa eder, der. Bendenizin yanında encümene mensup arkadaşlar vardır. Ve reyleri munzamdır. Ona binaen mütalâatta bulunuyorum. Hiçbir vakit bendeniz sadet, salâhiyet haricine çıkmamışdır. Ve öteden beri mütadım da böyledir. Daima her şeye dikkat ederim takibettiğim meslek budur. Bu da arkadaşların reyine arz edilmiştir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim malûmuâlileri encümenlerde böyle mesele hâdis olur. Encümenler istişari bir mahiyettedir. Arkadaşlarımızdan ikisi de bu hususta sahibi salâhiyet, fakat iddia edemezler ki, arkadaşlarımızın nam ve hesabına söyliyebiliriz. Bu mesele burada şahsi münakaşaya müncer oldu. Buna burada nihayet verelim. Yalnız bir noktayı arz edeyim. Bendeniz doğruca Adliye Encümenine gitmesini teklif etmiştim. Dahiliye Encümeni noktai nazarını tesbit etmiştir. Adliye Encümeni buna zit olarak bir kararda bulunursa burada iki muhterem arkadaşımızın münazarası gibi o iki encümenin münazarasını dinliyeceğiz. Her halde bu iki encümenin birleşerek orada fikirlerini tesbit etmelerini faideli görürüm. (Hayır sadaları) O halde matlup gayeye takarrübetmiş olmuyoruz. Bu defa da her iki encümenin ihtilâfının halline epeyce sarfı mesai edeceğiz. Yalnız Dahiliye Encümeninin noktai nazarını müdafaa için her halde hiç olmazsa Reis veya mazbata muharririnin Adliye Encümeninde bulunmasını zaruri görüyorum. Orada cereyan eden müzakere ile ne üzerine karar vermişlerse mazbata muharriri onu müdafaa etsin.

REİS — Efendim teklifinizi tadil edin de ona göre...

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Mazbata Muharririnin huzuriyle kabul ediyorum.

REİS — Efendim Hüseyin Avni Beyin teklifini...

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Efendim esas itibariyle Adliye...

REİS — Rica ederim kürsüye teşrif ediniz.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) —

Efendim, lâyiha esasen Dahiliye Encümeninden geçmiştir. Şimdi de esas olarak Adliye Encümenine havale olunmalı, fakat Dahiliye Encümeninden gerek reis ve gerek mazbata muharriri veyahut diğer âza arkadaşlar arzu buyurdıkları halde Adliye Encümeninin müzakeresine iştirak eder. Dahiliye Encümeninden kimse bulunmaksızın Adliye Encümeni bunu müzakere etmesin diye bir kayıt vaz'edecek olursanız aylarca çıkmaz, emsaliyle sabittir. Binaenaleyh takrire böyle bir kaydın ilâvesini muvafık görmüyorum, Adliye Encümenine havale buyurulsun, Dahiliye Encümeninden de her hangi bir arkadaş esnayı müzakerede hazır bulunur ve maksadını izah eder efendim.

REİS — Efendim, Hüseyin Avni Beyin Riyasete verdiği takriri aynen okuyup reyî âlinize vaz'edeceğim. Evvelâ müzakerenin kifayeti kabul edenler lütfen elini kaldırsın. Müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir. Hüseyin Avni Beyin takririni tekrar okuyorum.

(Okundu.)

REİS — Efendim, bu teklifi kabul edenler lütfen elini kaldırsın. Ekseriyeti azîme ile kabul edilmiştir.

Efendim, yarın öğleden sonra saat bir buçukta içtima edilmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat : 5,50

İçtimaî âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası
2. — Evrakı varide :
 1. İstihlâk Resmî Kanununun tefsirine dair Maliye Vekâleti tezkeresi
 2. Müecceliyeti Askerîye Vergisi verenlerin harice gitmelerine müsaade olunmasına dair Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid Beyle rüfekasının temenni takriri

3. Hariciye Encümeni intihabatına dair Hariciye Encümeni mazbatası
4. İmalâtı Harbiye Fabrikaları Müdürü Nuri Beyin taltifi hakkındaki takririn Müdafai Milliye Vekâletine tevdi edilmesine dair Müdafai Milliye Encümeni mazbatası
5. Tecavüzü müddet hakkında Dıvanı Riyaset kararı
6. Cevabı gelen sual takrirleri.

